БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЕЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ ЧЗ ЗМЕНА

25 жніўня 1994 г.
Чацвер
№ 92 (13809)
Кошт у розніцу 10 рублёў
Выдаецца з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

Прыйшла вясельная пара...

Фота Эдуарда КАБЯКА.

Кур'ер "ЧЗ"

Гродзенскія атрутнікі

3 28 ліпеня па 15 жніўня ў Гродна зарэгістравана 750 выпадкаў вострых кішэчных захворванняў. Прычынай захворванняў сталі недабраякасныя прадукты.

Каменціруючы гэты факт, галоўны санітарны ўрач рэспублікі Валерый Філонаў падкрэсліў, што хоць медыкі і спраўляюцца з сітуацыяй, гродзенская "надзвычайная сітуацыя" павінна насцярожыць і грамадзян, і работнікаў аховы здароўя, і гандлёвыя арганізацыі.

— Прычынай першай ліпеньскай успышкі кішэчных захворванняў стаў напітак, выраблены на Гродзенскім віназаводзе і не прайшоўшы санэпідкантроль, — гаворыць Валерый Пятровіч. — Другая ўспышка справакавана недабраякасным малаком і малочнымі прадуктамі, якія з-за падаражання грамадзяне куплялі ў запас. Работнікі гандлю таксама прыклалі руку, магчыма, спадзеючыся зарабіць на розніцы ў цэнах: проста прыхоўвалі тыя прадукты, тэрмін рэалізацыі якіх вельмі кароткі. Толькі за адзін дзень 15 жніўня было зарэгістравана 129 выпадкаў захворвання вострай кішэчнай інфекцыяй, 42 чалавекі шпіталізаваны. Дзяржаўныя санітарныя ўрачы зрабілі больш жорсткімі патрабаванні да прадпрыемстваў, якія выпускаюць малочныя прадукты і гандлююць імі. Матэрыялы па фактах парушэння тэрмінаў рэалізацыі скорапсавальных прадуктаў будуць перадавацца ў пракуратуру. Але і самі грамадзяне павінны сур'ёзна ставіцца да свайго здароўя: глядзець маркіроўку на ўпакоўках і бутэльках, патрабаваць у прадаўцоў ярлык прадпрыемства-вытворцы на нерасфасаваную прадукцыю. Толькі ў апошнія дні санітарна-эпідэміялагічная служба ў Гродна забракавала ў сувязі з прайшоўшымі тэрмінамі захоўвання 205 кілаграмаў смятаны, 36 кілаграмаў тварагу, 507 бутэлек малака, 335 бутэлек кефіру. Аштрафавана 76 службовых асоб.

Новы пасол

Мяркуецца, што ў верасні пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі і Беларусі ўзначаліць новы пасол.

Як паведамілі ў пасольстве ЗША ў Мінску, Біл Клінтан назначыў на гэтую пасаду пана Яловіца. Аднак кандыдатура будучага кіраўніка дыпламатычнага ведамства яшчэ павінна быць зацверджана сенатам ЗША.

БЕЛІНФАРМ.

Папскі нунцый на Беларусі

Папскі нунцый, ксёндз-арцыбіскуп наведаў нядаўна Гродна.

Пасланец Святога прастола ў суправаджэнні епіскапа Гродзенскага Аляксандра Кашкевіча сустрэўся са старшынёй абласнога Савета народных дэпутатаў. Прадметам размовы сталі праблемы развіцця каталіцкага руху на Гродзеншчыне. Папскі нунцый сустрэўся таксама са святарамі і прыхаджанамі горада, прыняў удзел у богаслужэнні ў Фарным касцёле.

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

"Захаваем азон — абаронім жыццё"

— такая галоўная тэма міжнароднага семінара "Манрэальскі пратакол па рэчывах, якія разбураюць азонавы слой: выкананне ў краінах СНД і Балтыі", што адбыўся ў Мінску. Ён праводзіўся пад эгідай праграмы ААН па навакольнаму асяроддзю.

У рабоце семінара прынялі ўдзел прадстаўнікі прыродаахоўных і фінансавых ведамстваў, тэхнічныя спецыялісты і вучоныя па праблемах аховы азонавага слоя, вытворчасці і гандлю азонаразбуральнымі хімічнымі рэчывамі, прадстаўнікі дзяржаўных і няўрадавых арганізацый 16 дзяржаў.

Захаванне "азонавага парасона", які ахоўвае жыццё на зямлі ад згубнага касмічнага выпраменьвання, — глабальная праблема чалавецтва. Беларусь у ліку іншых дзяржаў, якія падпісалі пратакол, узяла на сябе абавязкі ахоўваць здароўе людзей і навакольнае асяроддзе ад неспрыяльных вынікаў, звязаных са змяненнем азонавага слоя. Аднак ва ўмовах крызіснай эканомікі рэалізаваць гэта няпроста. Вось чаму на семінары ішла размова і аб магчымасцях атрымання краінамі Садружнасці і Балтыі фінансавай дапамогі ад Міжнароднага супольніцтва для выканання патрабаванняў Манрэальскага пратакола.

Святлана КУЛІКОВА.

Памяці Аляксандра Чуланава...

будзе прысвечаны першы інтэрнацыянальны злёт турыстаў, які пройдзе 23—25 верасня на рацэ Іслач ў Валожынскім раёне.

Яго праводзяць турклуб Мінскага завода падшыпнікаў, Беларускае тэлебачанне, турысцка-спартыўны саюз Беларусі. Аматары турызму атрымаюць магчымасць прыняць удзел у спаборніцтвах па арыентаванню на мясцовасці, па тэхніцы пешаходнага і воднага турызму. Будзе таксама конкурс самадзейнай песні і турысцкіх фільмаў.

Наталля ПЛЫТКЕВІЧ.

Капаюць пад граніцу

18 жніўня на ўчастку адной з застаў Гродзенскага пагранатрада пры правядзенні сумесных з польскай пагранічнай аховай аператыўна-вышуковых мерапрыемстваў было затрымана адразу 67 парушальнікаў граніцы.

Устаноўлена, што яны з'яўляюцца грамадзянамі Пакістана, Індыі і Шры-Ланкі. Як павялося ў апошні час, гэта група нелегалаў была сфарміравана ў Маскве, затым 3 дні правяла ў Мінску, адкуль на "Ікарусе" ўдачна дасягнула беларуска-польскай граніцы. Парушальнікі зрабілі падкоп пад інжынерна-загараджальнымі збудаваннямі. Аднак гэта не дапамагло. Беларускія і польскія пагранічнікі аказаліся на вышыні.

Стрыптыз... на градках

Неардынарны спосаб расправы з агароднымі грабежнікамі прымянілі жыхары аднаго з прыгарадаў Оршы. У адчаі ад масавых набегаў на градкі яны злавілі, распранулі і пусцілі галышом дамоў няпрошаную зборшчыцу ўраджаю.

У арганізатараў такога "стрыптызу" знайшліся паслядоўнікі.

БЕЛІНФАРМ.

Гумар у пагонах

Не зганьбілі ваенную славу курсанты Мінскага вышэйшага ваеннага каманднага вучылішча. Сустрэліся яны "на полі бітвы" са студэнтамі Брэсцкага дзяржаўнага педагагічнага інстытута і пабілі іх у роўным баі. Яно і зразумела, скажаце вы, ваенныя людзі абучаны ваяваць і перамагаць. Аднак не ў ратнай працы вызначыліся будучыя афіцэры, захапілі ўсіх сваёй абаяльнасцю, артыстызмам, гумарам і весялосцю ў паўфінальнай гульні КВЗ.

На шляху да фіналу брастаўчане адсталі на бал з хвосцікам. Дарэчы, курсанты МВВКВ таксама, магчыма, не ўсе застануцца. Большая палова ўдзельнікаў гульні стала лейтэнантамі і атрымала пуцёўкі ў войска. Ці дапаможа Міністэрства абароны маладой камандзе падрыхтавацца да фінальнай гульні ў верасні?

Ірына ГАРЭЛАЯ.

Курсы валют на 24 жніўня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	2635	2715	1705	1770
"Прыор"	2670	2720	1740	1770
"Дукат"	2630	2620	1700	1760

РЭПАРТАЖ У НУМАР

Два лічым — нуль у галаве...

☐ Наталля ПЛЫТКЕВІЧ, "ЧЗ"

Яшчэ дні чатыры таму кожны з нас без асаблівых намаганняў мог быць мільянерам. Дэнамінацыя беларускіх грошай, праведзеная 20 жніўня, гэту перспектыву зрабіла менш рэальнай. "вавёркі" і "зайцы" заскакалі ў сваёй рэальнай, адзначанай на іх вартасці, цэны зменшыліся на апошні нуль, але грошай ад гэтага больш у нас з вамі не стала. Хутчэй наадварот.

Я пераканалася, што ў часы, калі краіну скаланаюць катаклізмы, лепш не хварэць. (А таксама забыць пра пацехі і скараціць свае выдаткі да мінімуму).

У пятніцу захварэла мая бабуля, спатрэбіліся лекі, але, сунуўшыся ў адну аптэку, другую, я ўбачыла іх дзверы зачыненымі. Усё тлумачыла красамоўная шыльда:"Зачынена на пераразлік у сувязі з дэнамінацыяй". У дзяжурнай патрэбных лекаў не знайшлося. Дзякуй сябрам — дапамаглі.

Меркаванне народу — яскравая ацэнка ўсіх дзеянняў урада. А дзе яшчэ можна пачуць гэта меркаванне, як не на базары! Таму кіруюся на Камароўку.

...Мітуслівая нядзеля — натоўп прадаўцоў, натоўп пакупнікоў. Апошнія, як буслы, выкідваючы ногі, абмінаюць вялізныя брудныя лужыны паміж гандлёвымі радамі: відаць, дождж быў ноччу не на жарт. А вось цэны пакуль "жартуюць". Усе блытаюцца, пытаючыся:"Па-новаму ці па-старому?"

Жанчына з Пінска, у якой купляю агуркі, пасміхаецца і махае рукой:"Лічу па-старому, так зручней". Так думаюць многія, цяжка за адзін-два дні перавучыцца і пачаць верыць напісаным на грашовых паперках лічбам. Так доўга мы прызвычайваліся памнажаць іх намінал у дзесяць разоў. Спярша, памятаю, і я неаднойчы "падманвалася", аддаючы за пакупку большую колькасць грошай, чым патрэбна. Далейшае залежала ад сумлення прадаўца...

Цяпер пакутуюць касіркі, асабліва пажылыя. Адна знаёмая ледзь не плача:"Зніму зараз халат ды пайду дадому!"

Толькі некалькі разоў давялося на Камароўцы пачуць "пасляРэформенныя" цэны: на бульбу, кавуны астраханскія, перац і мікраскапічныя пучкі кропу і пятрушкі: так, відаць, прадаўцам здавалася дзешавей. А вось вінаград па 7 тысяч ды жоўты перац па 4,5 нават і пасля рэформы "таннымі" не назавеш.

Між іншым, каб высветліць адносіны людзей да дэнамінацыі, бяру невялікія інтэрв'ю.

Святлана Яўгенаўна, інжынер, ставіцца да майго пытання амаль варожа і ў выразах не цырымоніцца:"Якая мне выгада ад гэтага? Нашых бы стратэгаў ды тыкаў палітычных на маю зарплату пасадзіць — вельмі хутка б штаны згубілі. Яе падтрымлівае студэнтка Ірына Кулічэнка:"Учора мы з сяброўкай захацелі ў кіно трапіць. Накіраваліся ўвечары ў "Партызан", а як пачулі цану, дыханне захапіла. Білет каштуе ўжо тысячу рублёў! Гэта па-старому — 10 тысяч. Дзе ж гэта бачана, каб білет у кіно быў дзесяць працэнтаў ад мінімальнай заработнай платы! А вы — дэнамінацыя..."

Карацей, як заўважыў, падсумоўваючы, Ірынчын спадарожнік Славік:"Трацiць грошы зрабілася куды весялей, а вось атрымліваць— больш сумна".

Вера Страмкоўская, адвакат:"Пачуцці людзей ужо атрафіраваліся ад узрушэнняў, звязаных з грашыма. Колькі над намі эксперыментавалі! То "паўлаўская" рэформа, то ягонае ж "замарожванне" рахункаў, то ўвядзенне "звярыных" грошай, то абяцанне аб'яднання з расійскім рублём. Атрымліваецца, што чалавек ужо не адчувае сябе гаспадаром сваіх грошай, таму і няма стымулу працаваць. Раней адкладвалі зберажэнні дзецям, цяпер гэта немагчыма. Грошы ніхто не копіць. Так, купляюць валюту, але валютнае заканадаўства такое, што вольна абыходзіцца з ёй немагчыма. Пабачым, што атрымаецца ад новых эксперыментаў з грашыма. Ды толькі, думаю, нічога добрага не будзе".

А вось бізнесмен Андрэй Волкаў даволі холадна адзначыў:"Мне ўсё роўна, колькі нулёў будзе на грашовых паперках і на цэнніках: сваю сям'ю я забяспечыць здолею! Непрыемна, вядома, што курс даляра цяпер падскочыць, але я да гэтага быў падрыхтаваны".

Магазіны, дарэчы, даволі дасціпна адрэагавалі на "новаўвядзенне". На цэнніках побач з закрэсленай цаной стаяла новая — каб пакупнікам было зручней. А яшчэ я чула, што ў некаторых крамах у касе выбівалі чэк на "старую" цану, потым пералічвалі "па-новаму". Што ж, будзем прызвычайвацца.

...Вярталіся мы з Камароўкі, пакінуўшы там крыху больш за мінімальную заработную плату. На жаль, яе пакуль ніякія "новаўвядзенні" не закранулі. А на аўтобусным прыпынку ля дома, быццам пратэст дэнамінацыі, рознакаляровымі абрыўкамі стракацелі парваныя папяровыя "звяры". Але ў чым яны вінаватыя?..

■

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

"Канстытуцыя вышэй за ўсё"

Канстытуцыйны суд рэспублікі адзначыў нядаўна першы юбілей — 100 дзён свайго існавання. Тэрмін невялікі, аднак некаторыя вывады адносна работы новай прававой структуры можна зрабіць ужо сёння. Пра гэта — гутарка карэспандэнта Белінфарма з намеснікам Старшыні суда прафесарам права Валерыем ЦІХІНЯЙ.

— Валерый Гур'евіч, звычайнае пытанне аб планах на будучыню задаюць у канцы. Аднак Канстытуцыйны суд такі малады, што міжволі хочацца задаць гэта пытанне спачатку.

— Так, за кароткі тэрмін мы паспелі зрабіць многа, але асноўнае, безумоўна, наперадзе, і на бліжэйшую будучыню ў нас ужо ёсць праграма дзеянняў. Я толькі хачу, крыху адступіўшы ад тэмы нашай размовы, напомніць грамадзянам аб тым, што Канстытуцыйны суд не ёсць арганізацыя, якая займаецца разглядам скаргаў па канкрэтных грамадзянскіх і крымінальных справах і з'яўляецца апошняй судовай інстанцыяй. Я гэта гавару таму, што не паспелі мы пачаць работу, як да нас хлынуў паток заяў і скаргаў па пытаннях, якія не ўваходзяць у кампетэнцыю Канстытуцыйнага суда. Хоць, зрэшты, думку грамадзян у сваёй рабоце мы ўлічваем. Напрыклад, зусім нядаўна, разгледзеўшы скаргі пенсіянераў, якіх звальняюць з работы ў сувязі з дасягненнем імі пенсіённага ўзросту, мы пачалі разгляд справы аб адпаведнасці Канстытуцыі асобных артыкулаў працоўнага заканадаўства. І наогул цяпер у большасці выпадкаў мы дзейнічаем па сваёй ініцыятыве. Так, у бліжэйшы час мы маем намер разгледзець пытанне аб дзеянні нарматыўных актаў, што рэгулююць правы і абавязкі грамадзян, якія не даведзены да іх ведама.

Мы маем намер разгледзець і пытанне аб адпаведнасці Канстытуцыі нарматыўных актаў, якія рэгулююць кампенсацыю ўрону, прычыненага проціпраўнымі дзеяннямі. Прывяду вам канкрэтны прыклад па сутнасці гэтага пытання. Калі скажам, у вас абакралі кватэру, то дзяржава павінна кампенсаваць вам урон, незалежна ад таго, знойдзены злачынца або не. Але ў рэальнасці цяпер вам не кампенсуюць нічога, нават, калі злачынца затрыманы, але паспеў ужо вашу маёмасць, груба кажучы, прапіць. Гэта супярэчыць прынцыпам прававой дзяржавы. Мы маем намер выступіць з прапановай аб стварэнні спецыяльнага дзяржаўнага фонду, з якога і праводзіць кампенсацыю ўрону.

— Гэта ў рэспубліканскім маштабе. Але і на мясцовым узроўні ў нас прававых праблем хапае...

— На жаль, гэта так. Але мы не маем намеру адступаць і тут. Цяпер, напрыклад, мы вырашылі праверыць на прадмет канстытуцыйнасці рашэнне Мінгарвыканкама, якое абмяжоўвае прыём грамадзян у прафтэхвучылішчы сталіцы на падставе таго, што яны не з'яўляюцца жыхарамі Мінска. Але ў Канстытуцыі ёсць артыкул, які гарантуе кожнаму даступнасць прафтэхадукацыі. Гэта ў прыватнасці. У цэлым жа падзаконныя акты, якія выдаюцца на мясцовым узроўні, выклікаюць сумнае ўражанне. Возьмем, напрыклад, штрафы. У адной вобласці яны адны, у другой — другія, а ў трэцяй — трэція. Таму мы цяпер думаем праверыць на прадмет канстытуцыйнасці Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях. Тут прававая беззаконнасць поўная.

— З нашай гутаркі я зразумеў, што неадпаведнасцей Канстытуцыі ў рэспубліканскім заканадаўстве хапае. Але як быць грамадзянам, правы якіх гарантаваны Канстытуцыяй і ўшчамляюцца нейкімі падзаконнымі актамі?

— Механізм прывядзення заканадаўства ў адпаведнасць з Канстытуцыяй даволі няпросты і працяглы. Законам для гэтага адведзены 2 гады. І мы цяпер імкнёмся разглядаць тыя нарматыўныя акты, якія прыняты пасля прыняцця Канстытуцыі, або тыя, разгляд якіх не церпіць адкладу. 2 гады з чыста чалавечых пазіцый — гэта, зразумела, многа, але ж нарматыўныя акты звязаны паміж сабой, як крывяносныя сасуды. Адмяніўшы ці змяніўшы адзін, трэба мяняць другі, трэці, чацвёрты... Для гэтага патрэбны час.

Што ж датычыць заканадаўства ў цэлым, то і юрысты, і юрыдычныя асобы, і простыя грамадзяне ў сваіх дзеяннях павінны кіравацца толькі Канстытуцыяй. Не ўсё цяпер гладка ў нашым заканадаўстве, але Канстытуцыя вышэй за ўсё.

— І апошняе, можа быць, крыху бястактнае пытанне: ці не апасаецеся вы націску з боку ўладных структур і што вы будзеце рабіць, калі гэта адбудзецца?

— Канстытуцыйнаму суду адведзена асобная і вельмі высокая роля ў прававой структуры дзяржавы, і я ўпэўнены ў тым, што і я, і іншыя члены суда з гонарам нясуць і будуць несці гэту нялёгкую ношу. І, нягледзячы ні на якія акалічнасці, мы будзем стаяць на варце Канстытуцыі. Мы прынялі Кодэкс гонару суддзі Канстытуцыйнага суда і ганьбіць сябе не збіраемся.

Аляксандр ЛІМАНОЎСКІ.

ДЗЕВЯТАЕ НЕБА

"Суперчэннэл" — "Еўраньюс" — "Уорлднэт" — "TV-5"

Землятрус у Алжыры

У заходняй частцы Алжыра адбыўся землятрус, у выніку якога загінула 150 чалавек. Больш як 300 чалавек атрымалі раненні.

Спецыяльная выратавальная каманда разам з рэгулярнымі часцямі ўзброеных сіл праводзяць аперацыю па пошуку прапаўшых і ліквідацыі вынікаў катастрофы. Гэта самы моцны землятрус за апошнія 10 гадоў.

Вывад войск з Самалі

Генеральны сакратар ААН Бутрас Галі аб'явіў аб рашэнні вывесці каля 14 тысяч амерыканскіх салдат з Самалі.

Заяўлена, што ЗША лічаць немэтазгодным фінансаваць аперацыю, якая не прыносіць бачнага выніку.

Прэзідэнт гарантуе...

Прэзідэнт Мексікі выступіў па нацыянальнаму тэлебачанню.

Ён запэўніў насельніцтва, што выбары, якія пройдуць у бліжэйшы час у гэтай краіне, будуць свабоднымі ад націску карумпіраваных чыноўнікаў.

У школу — з выратавальнымі камізэлькамі

Урад Малайзіі аб'явіў аб фінансаванні праекта па забеспячэнню каля 26 тысяч школьнікаў выратавальнымі камізэлькамі.

Гэта акцыя выклікана частымі смяротнымі выпадкамі сярод дзяцей, якім даводзіцца пераходзіць шматлікія рэчкі, каб дабрацца да школы.

Паніка ў Заіры

Урад Заіра аб'явіў аб рашэнні закрыць граніцу з Руандай.

Гэта адбылося пасля таго, як новы ўрад Руанды аб'явіў, што пасля вываду французскага ваеннага кантынгенту іх войскі зоймуць так званыя гуманітарныя зоны, створаныя французамі. Мясцовае насельніцтва пачало панічна пакідаць абжытыя месцы.

(Працяг на 3-й стар.)

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ"

Дзяжурныя па выпуску перакладчык Андрэй СІДАРАЎ, рэдактар Павел СІМАНАЎ.

Бізнес-клас

СПЕЦЫЯЛІСТАЎ СТАНЕ БОЛЬШ

Неверагодна, але факт: патрэбы Беларусі ў месцах у вышэйшых навучальных установах задаволены толькі на 17 працэнтаў. І вось у рэспубліцы з'явілася яшчэ адна ВНУ — Недзяржаўны сацыяльна-эканамічны інстытут. Узначаліў яго віцэ-прэзідэнт Беларускай асацыяцыі жанчын-прадпрымальніц Э.Валовіч.

Пры навучанні студэнтаў упор тут будзе рабіцца на эканамічныя дысцыпліны, права і замежныя мовы. Абітурыентам прапануюцца факультэт фінансавага права і крэдыту, факультэт камерцыйнай дзейнасці і правазнаўства. Выкладанне ў інстытуце будзе ажыццяўляцца супрацоўнікамі мінскіх ВНУ, навукова-даследчых устаноў, міністэрстваў і ведамстваў Рэспублікі Беларусь, а таксама вядомымі замежнымі навукоўцамі і спецыялістамі розных фірмаў, банкаў, страхавых кампаній.

Для студэнтаў прадугледжаны замежныя стажыроўкі і абмены з вядучымі эканамічнымі ВНУ Еўропы.

СЛАВЯНСКІ САБОР СУПРАЦЬ ВАЛЮТЫ

З чарговай заявай, якая ўтрымлівае на гэты раз пратэст супраць увядзення нацыянальнай валюты, выступіў [illegible] Славянскі Сабор "Белая Русь".

На думку гэтай партыі, якая выступае за [illegible], "правядзенне падобнай акцыі прывядзе нашу рэспубліку да нацыянальнай катастрофы, фактычнай здачы Беларусі, яе прамысловасці і зямель заходнім транснацыянальным драпежнікам і паставіць пад сумненне само існаванне беларускага народа".

Славянскі Сабор "Белая Русь" выказаў у сувязі з гэтым надзею, што прэзідэнт А.Лукашэнка пачне практычнае выконванне сваіх перадвыбарчых абяцанняў па аб'яднанню грашовых сістэм і стварэнню беларуска-расійскай канфедэрацыі.

Святлана КУЛІКОВА.

СКЛАЎШЫ РУКІ СПРАВЫ НЕ ЗРОБІШ

Беларускі фонд фінансавай падтрымкі прадпрымальнікаў арганізаваў напрыканцы мінулага тыдня брыфінг для журналістаў. На ім прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Уладзімір Карагін расказаў прысутным аб [illegible] вялікага і малога бізнесу ў рэспубліцы, [illegible].

[illegible]

У заключэнне Уладзімір Карагін азнаёміў журналістаў з планам мерапрыемстваў Саюза, якія ўяўляюць цікавасць для сродкаў масавай інфармацыі і шырокай грамадскасці.

БЕЛІНФАРМ.

ПРАДСТАЎЛЯЕМ МІНІСТРА

Інэса ДРАБЫШЭЎСКАЯ:
"Пажадаем адзін аднаму здароўя"

Яшчэ адна жанчына з'явілася ў новым Кабінеце Міністраў нашай рэспублікі. На гэты раз прадстаўніцы "слабага полу" даверана міністэрства, якім заўсёды кіравалі толькі мужчыны. Магчыма, ноша лічылася вельмі цяжкай, бо здароўе грамадзян рэспублікі — тое, без чаго праблематычная будучыня самой нацыі.

Такім чынам, новы міністр аховы здароўя — Інеса Міхайлаўна ДРАБЫШЭЎСКАЯ. Родам з Гомельшчыны, з тых мясцін, якія агароджаны зараз калючым дротам чарнобыльскай зоны. Урач–анколаг, больш як дваццаць гадоў працавала ў Гомельскім абласным анкалагічным дыспансеры, паспяхова ўзначальвала яго. Народны дэпутат рэспублікі. Яе гарачыя, шчырыя і вельмі вострыя выступленні на сесіях, напэўна, запомніліся тым, хто ўважліва сочыць за парламенцкімі дэбатамі. Чароўная і прыветлівая жанчына, жонка, маці дарослай дачкі. У сваім характары дзіўна спалучае мяккасць і цвёрдасць, адрозніваецца аналітычным розумам, мае шмат сяброў, у тым ліку былых яе пацыентаў. У перадвыбарнай камандзе першага прэзідэнта Беларусі ДРАБЫШЭЎСКАЯ не лічылася, але з Аляксандрам ЛУКАШЭНКАМ знаёмая з першых дзён сумеснай дэпутацкай работы, хоць у дыскусіях яны іншы раз і разыходзіліся ў поглядах. Паводле яе ўласных слоў, згадзілася на новую цяжкую і вельмі няўдзячную работу таму, што верыць у прэзідэнта, лічыць яго чалавекам мэтанакіраваным, стойкім, добрым, які ўмее пастаяць за ідэю, чалавекам, жадаючым пранесці нашу дзяржаву над безданню максімальна бязбольна. Не дапамагчы яму ў гэты цяжкі час было б, паводле яе перакананя, здрадніцтвам.

— Інеса Міхайлаўна, за тыдзень, вядома ж, цяжка азнаёміцца падрабязна са станам спраў у ахове здароўя рэспублікі. Але Вы доўгі час былі медыкам-практыкам і арганізатарам адначасова. А таму, напэўна, уяўляеце, якую «спадчыну» атрымалі.

— Дыягназ несуцяшальны: ахова здароўя хранічна хворая з-за кансерватыўнасці яе арганізацыі. Індэкс здароўя грамадзян катастрафічна пагаршаецца, нягледзячы на расшырэнне кіраўніцкіх структур галіны на усіх узроўнях — ад міністэрства да раённых аддзелаў аховы здароўя. Лекаў па-ранейшаму не хапае, медыкаменты архідарагія. Перашкаджае і сфарміраваны гадамі стэрэатып: і ахова здароўя і лячэнне хворых — справа аховы здароўя. Хоць на самай справе і ва ўсіх цывілізаваных краінах гэта стала аксіёмай, бо ахова здароўя — прыярытэт дзяржавы. Гэта і экалогія, і ахова працы на прадпрыемствах, і адпачынак, і харчаванне... Медыкі ж павінны дапамагаць тым, чыё здароўе па розных прычынах пагоршылася, прычым, дапамагаць своечасова і кваліфікавана. Дарэчы, ёсць зусім свежы прыклад таго, што традыцыя раўнадушных адносін да здароўя грамадзян, народжаная некалі ў нетрах таталітарнай дзяржавы, паспяхова дажыла да нашых дзён. У Гродна ў ліпені і жніўні адбыліся ўспышкі кішэчнай інфекцыі. Першая — з-за продажу прахаладжальных напояў Гродзенскага вінзавода без дазволу санітарнай службы. Другая — з-за рэалізацыі малака і малочных прадуктаў са скончаным тэрмінам прыгоднасці. І грамадзяне запасаліся на доўгі час, апасаючыся падаражання, і гандаль спадзяваўся "пагрэць" рукі на розніцы ў цэнах. Медыкі з успышкай спраўляюцца, але патрэбна дзяржаўная гарантыя немагчымасці паўтарэння падобнага. А яна будзе толькі пры наяўнасці адпаведнага працуючага заканадаўства.

— Вы сказалі:"дапамагаць хворым своечасова і кваліфікавана". Але сёння гэтаму перашкаджае і адсутнасць грошай у бюджэце дзяржавы, і дарагоўля медыкаментаў...

— Гэтымі фактарамі, як шчытом, няўмелыя арганізатары аховы здароўя часта прыкрываюць сваё бяссілле і бяздушнасць, прывычку да стэрэатыпаў, невуцтва, нарэшце. Занадта шмат чыноўнікаў "ад аховы здароўя" развялося ў нас. Бо хто напрамую адказвае за здароўе жыхароў раёна: вядома, галоўны ўрач раёна. У вобласці — галоўны ўрач вобласці і гэтак далей. Пры чым тут чыноўнік з упраўлення пры мясцовай уладзе? Дык, можа, гэтыя прамежкавыя структуры ў тым выглядзе, у якім яны сёння існуюць, проста не патрэбныя? У тым ліку і само "раздутае" занадта Міністэрства аховы здароўя? Акрамя таго, як гэта ні парадаксальна, перашкаджае арганізацыі аховы здароўя прыняты парламентам Закон аб мясцовым самакіраванні. Згодна з ім, мясцовыя ўлады ўсіх узроўняў самі распараджаюцца бюджэтнымі сродкамі, у тым ліку і адпушчанымі на патрэбы аховы здароўя. А, як вядома, хто плаціць, той і заказвае музыку. І раённы, і абласныя аддзелы аховы здароўя, закліканыя ажыццяўляць дзяржаўную палітыку ў галіне, часта прыходзяць да палітыкі местачковай. Гэта значыць, нават агульнарэспубліканскія праграмы на месцах выконваюцца ў залежнасці ад адносін да іх мясцовага начальства. Міністэрства можа ў такой сітуацыі толькі рэкамендаваць, прасіць... Яшчэ парадокс: звольніць нават дрэннага начальніка аховы здароўя міністэрства без згоды мясцовых улад не можа.

— Спрашчэнне гэтай чыноўніцкай вертыкалі ў ахове здароўя ўваходзіць у вашы планы?

— Я не хацела б ужо гаварыць пра планы. Скажам так: ёсць наметкі, але праблему трэба сур'ёзна вывучыць, сабраць думкі спецыялістаў, вучоных, каб зноў не аказацца на руінах, што ў гісторыі і былой і нашай маленькай дзяржавы было ўжо не раз. Бо канчатковая мэта любой рэарганізацыі ў нашай галіне — паляпшэнне лячэбна-дыягнастычнага працэсу, пазбаўленне ад навіслага над беларусамі дамоклавага мяча сардэчна-сасудзістых і анкалагічных захворванняў, ажыццяўленне праграм, звязаных з мацярынствам і дзяцінствам. Больш канкрэтна магу гаварыць аб рэарганізацыі работы навукова-даследчых інстытутаў. Сёння ў іх заняты і навуковыя супрацоўнікі, і ўрачы-лячэбнікі. Прычым, з каласальнай розніцай у зарплаце і льготах на карысць лячэбнікаў. А чаму б не сумясціць лячэнне канкрэтных людзей з распрацоўкай навуковай тэматыкі? І прыклады такія ёсць. Скажам, доктар навук Віктар Залуцкі, які распрацаваў новыя методыкі ў хірургіі, паспяхова працуе загадчыкам аддзялення ў Рэспубліканскім НДІ анкалогіі і медыцынскай радыялогіі. Пры гэтым фундаментальныя даследаванні ў медыцыне застануцца. Затое клінікі не будуць расчленены на, груба кажучы, вучоных-невучоных. Загадзя прадбачу навалу абурэння з гэтай нагоды. Але гатова абмяркоўваць гэтую праблему з любым зацікаўленым спецыялістам.

— Карацей кажучы, Вы настроены на кардынальную рэформу ў беларускай ахове здароўя?

— Паўтараю, я не люблю сячы па жывому, але руціны не пацярплю. Трэба вызначыць прыярытэты галіны і распрацаваць дакладную сістэму іх рэалізацыі. З улікам, вядома, абмежаванай колькасці сродкаў. Ну, а калі АВА "Фармацыя", напрыклад, зусім не апраўдвае свайго прызначэння, не можа талкова выкарыстаць дзяржаўныя крэдыты і мірыцца з першынством камерцыйных структур у забеспячэнні лекамі, то прыйдзецца перагледзець яе функцыі і прызначэнне.

Другі прыклад. Я адмяніла загад майго папярэдніка аб стварэнні на базе клінікі Беларускага НДІ радыяцыйнай медыцыны ў Аксакаўшчыне новага НДІ — эндакрыналогіі і абмену рэчываў. Інстытут такога накірунку, вядома ж, патрэбен быў яшчэ ўчора. Але пакольні праблема па шчытападобнай залозе ў рэспубліцы вырашаецца сумесна з замежнымі вучонымі на базе ўжо існуючых НДІ — Цэнтра па лячэнню пухлін шчытавіднай залозы, які ўзначальвае прафесар Дзямідчык, ужо названага НДІ радыяцыйнай медыцыны, Рэспубліканскага эндакрыналагічнага дыспансера, — то ствараць базу новага інстытута ў цяперашняй эканамічнай сітуацыі было б проста няправільна. Тым больш, расчляняючы па жывому існуючы інстытут. Хоць на перспектыву ўжо распачаты напрацоўкі па рэарганізацыі і аб'яднанню існуючых НДІ пад праблемы эндакрыналогіі. Акрамя таго, хопіць нам навукі дзеля навукі, хопіць даваць справаздачу колькасцю кандыдатаў і дактароў. Трэба, каб навука дапамагала практычнай ахове здароўя мабільна рэагаваць на любую ўзнікшую ў рэспубліцы сітуацыю. У прыватнасці па Чарнобылю, бо рэкамендацый вучоных па мінімізацыі вынікаў катастрофы да гэтага часу, на жаль, крайне мала.

— Інеса Міхайлаўна, ці можаце Вы назваць галоўную праблему, з якой сутыкнуліся ў ходзе знаёмства з апаратам міністэрства і не вырашыць якую ў бліжэйшы час проста немагчыма?

— Пытанне даволі каверзнае, але я на яго ўсё ж адкажу. Мы прасачылі серыю неабгрунтаваных закупак па імпарту ў такіх аб'ёмах, што разабрацца ў гэтым будзем прасіць адпаведны орган па барацьбе з карупцыяй пры адміністрацыі прэзідэнта рэспублікі. Хоць некаторыя фірмы ўжо вымушаны вярнуць частку валюты па кантрактах з-за неабгрунтаванага завышэння цэн. Вельмі непрыемна было б пачынаць сваю работу ў міністэрстве і з праблемы скарачэння кадраў. Але за апошнія гады ў яго структуры ўзніклі, напрыклад, аддзелы, якія дубліруюць па функцыях галаўныя інстытуты нашай сістэмы. Трэба глядзець...

— А ці ёсць у Вас, як кажуць, «свая каманда» ў міністэрстве?

— Мае намеснікі таксама, як і я, былі прызначаны прэзідэнтам. Так што праблемы "прыцірκі" непазбежныя. А ў цэлым міністэрства працаздольнае, загадчыкі ўпраўленняў прафесіянальна граматныя і кваліфікаваныя, хоць ёсць і такія работнікі, якія выклікаюць, мякка кажучы, здзіўленне. Хачу так зразумець калег, каб не страціць тых з іх, хто можа прынесці справе максімальную карысць, і не пакінуць баласт. Паўтараю, галоўную падставу рэарганізацыі і міністэрства, і нізавых звёнаў можна сфармуляваць так:"руцінная арганізацыя аховы здароўя не адпавядае патрабаванням дня".

— Інеса Міхайлаўна, давайце адыдзем крыху ад размоў пра працу і ўспомнім, што ў Вас раптам узнікла нямала асабістых праблем: сям'я засталася ў Гомелі, Вам прыходзіцца пакуль жыць у гасцініцы, пакінуты калектыў, у якім Вы прапрацавалі 21 год... Адкуль сілы, энергія?

— Так, сумую без родных і сяброў і нават брэх любімага сабакі Мілорда слухаю цяпер толькі па тэлефоне. Але родныя мой крок ужо зразумелі, сябры не асудзілі і ніколі не пакінуць, хоць слёз на развітанне было праліта мора. Што тычыцца сіл, то яны, напэўна, даюцца небам. Па гараскопу я Леў, маё імя азначае — бурная, рухавая, мой знак — Сонца, які азначае імкненне абагрэць, прынесці цяпло. Я веру ў Бога і вельмі ўдзячна Яго Высокапраасвяшчэнству Філарэту за благаслаўленне на новую работу. Хутка атрымаю службовую кватэру, але гэты факт зусім не азначае, што я адчуваю сябе тут часова. Колькі хопіць сіл, буду працаваць і прыносіць карысць дзяржаве. А потым усё роўна вярнуся ў родны Гомель.

Як міністр і маці я жадаю ўсім быць шчаслівымі самім і бачыць шчаслівыя твары сваіх здаровых дзяцей. І няхай сёння нам пакуль цяжка быць прыгожымі і ўсмешлівымі, дай Бог, каб наша заўтра было святлейшым!

Гутарку вяла Лідзія ПЕРАСЫПКІНА, БЕЛІНФАРМ.

P.S.Днямі Інеса Міхайлаўна адзначыла свой дзень нараджэння. Калектыў "Чырвонай змены" шчыра віншуе новага міністра з пасадай і зычыць плёну ў яе нялёгкай працы, шчасця асабіста і сям'і.

РЭПАРТАЖ У НУМАР

Востраў

А ўвогуле яны вельмі розныя. І ў той жа час нечым вельмі падобныя. Можа, сваімі нялёгкімі, паламанымі лёсамі, часам складанымі характарамі і ў той жа час дзіцячай непасрэднасцю і вернутым даверам да людзей.

Іх усіх аб'ядноўвае Востраў. Бадай, так можна назваць гэты стары, але старанна адрамантаваны будынак былой заводскай сталоўкі. Для 400 дзетак, трэць з якіх выхоўваецца ў так званых "няпоўных" сем'ях, 24-я Мінская вячэрняя школа стала тым самым апошнім астраўком надзеі, дзе падлеткі, якія страцілі давер да людзей, могуць не толькі атрымаць сярэднюю адукацыю, але і — як бы гэта пафасна ні гучала — "пуцёўку ў жыццё".

400 чалавек — 400 лёсаў, пра кожны з якіх можна расказваць асобна. Вось толькі некаторыя з іх.

Воля П. Пакутуе на бранхіяльную астму. У "звычайнай" школе так і не змагла прыжыцца — ні сяброў, ні сябровак. Тут доўга "адтайвала", нанава разбіралася ў прамудрасцях чалавечых зносін. І неяк нечакана для ўсіх расквітнела. І няма сёння ў школе больш вясёлай дзяўчынкі, чым Воля. Ужо і да паступлення ва універсітэт пачала рыхтавацца.

Сяргей П. прыйшоў сюды з "ахавай" рэпутацыяй, якая, зрэшты, адпавядала рэчаіснасці. Як высветлілася, былая "граза наваколля" звычайны хлопец, які вельмі заблытаўся ў гэтым жыцці, — добры, спакойны і... вельмі любіць сваю маму. І нічога "зладзейскага" ў ім няма.

Кволая Наташа ў сваім кароткім жыцці ўжо перажыла вялікую трагедыю. Ампутацыя нагі і — адчуванне, што жыццё падзялілася на "да" і "пасля". Яна прыйшла ў школу панурая, замкнутая. Зараз жа Наташа зусім іншая і зноў верыць у жыццё.

Гэты аповед пра лёсы трэба было б працягваць. Але здзіўляе іншае: як у стандартнай навучальнай установе — не дзе-небудзь на сытым Захадзе са шматлікімі псіхолагамі і іншымі спецыялістамі — магчыма было стварыць такую атмасферу цяпла і дабраты. Цуд? І так, і не. Можа, крыху больш увагі да дзяцей, крыху больш цярплівасці і прагі канкрэтна разабрацца ў кожным канкрэтным лёсе.

Нельга сказаць, што ўсе навучэнцы школы "няшчасныя". Як і тое, што міліцыя тут — рэдкі госць. Ды і не заўсёды ўсё заканчваецца паспяхова. Дарэчы, педагагічныя няўдачы ў школе перажываюць вельмі глыбока, а для сябе робяць высновы на будучыню. Але глядзець на школу, як на зборышча непаўналетніх злачынцаў, не толькі неразумна, але і нечалавечна.

Працаваць тут нялёгка, зарплата маленькая, таму людзі выпадковыя ў школе не затрымліваюцца. Няпісаны і самы галоўны закон — ніколі не прыніжаць годнасць дзяцей, ніколі не прыніжаць годнасць бацькоў. А яшчэ любіць менавіта гэтых дзяцей і ставіцца да іх з разуменнем. Як гэта робяць настаўнікі матэматыкі Леанарда Пестышава, Наталля Такарэўская.

Асаблівая ўвага — да бацькоў. Яны таксама вельмі розныя. І ад іх таксама многае залежыць. Я ўжо не кажу пра рамонт, які робіцца ўсімі. Ёсць у школе і свой вакальна-інструментальны ансамбль, дзе салістка — мама двух вучняў. Чыста на грамадскіх пачатках сям'я Радзюкевічаў сабрала вакол сябе дзяцей і нават прадаставіла для рэпетыцый сваю ўласную кватэру.

Што тычыцца самой вучобы, тут таксама ёсць элементы эксперыменту. Гонар школы — класы паскоранага навучання. А яшчэ — рэальныя, дзе пад амаль мацярынскім кіраўніцтвам Зоі Восіпавай дзяцей вучаць рабіць цудоўныя рэчы з дрэва, саломкі, футра, а таксама керамікі, а дзяўчынак — шытву, вышыванню, пляценню. Выстаўка вырабаў, зробленых рукамі навучэнцаў, дзейнічае ў школе пастаянна. І толькі дзіву даешся, колькі тут фантазіі, выдумкі і ўмення.

А гэта значыць, што калі і не стануць яны фізікамі, філосафамі ці мастацтвазнаўцамі, то па меншай меры атрымаюць магчымасць зарабіць на кавалак хлеба і нават з маслам.

Жадаючых вучыцца ў вячэрняй школе дастаткова. Вось толькі дзе размясціць дадатковыя класы, гурткі, спартыўныя секцыі. Электрамеханічны завод, які лічыць будынак сваім, прэтэндуе на ўсё новыя і новыя тэрыторыі. Вось ужо і ў актавай зале гаспадарыць заводская камерцыйная структура. Добра яшчэ, што ў райвыканкаме ведаюць і разумеюць патрэбы школы, дапамагаюць чым і як могуць.

Навучальныя ўстановы такога тыпу далёка не анахранізм, як здаецца некаторым. Але без падтрымкі ўсяго грамадства, без распрацоўкі сучасных методык, без зацікаўленай увагі з боку вышэйстаячых інстанцый такія школы проста не выжывуць у рыначных адносінах светлага капіталістычнага паслязаўтра. І тое, што адкрываюцца прыватныя школы, ліцэі, гімназіі, можна толькі вітаць. Але ж і гэтыя няхай і не такія шчаслівыя, няхай не вундэркінды — таксама нашы дзеці, часцінка нашага грамадства. Таму, выхоўваючы "эліту", не трэба забываць і пра іх. "Не бывае "страчаных" дзяцей, — так лічаць на гэтым Востраве. — Бывае страчанае грамадства, бяздарныя палітыкі і проста раўнадушныя чыноўнікі, якія зрабілі ўсё, каб гэтыя дзеці сталі такімі. І памылкі трэба выпраўляць, пакуль не позна...".

Лена ЛЯНОЎСКАЯ.

МОЛАДЗЬ І ЧАС

"Новыя твары" – да твару Беларусі

Беларусь — бясспрэчнае еўрапейскае скрыжаванне. У розныя часы тут былі розныя людзі. Прыходзілі захопнікі і гандляры, здараліся і часы шэрых людзей. Часам мы нават забываліся, хто такія самі... Настаў, нарэшце, новы час. На скрыжаванні эпох, культур, цывілізацый і светапоглядаў можа (і павінна) з'явіцца новае разуменне сэнсу жыцця і жыццёвых каштоўнасцей.

Такая вось ідэалогія ў маладзёжнага рэспубліканскага аб'яднання "Next stop —New Life", інакш — "Наступны прыпынак — новае жыццё", куды я і выправілася для размовы з кіраўніком арганізацыі Святланай Каралёвай.

Напачатку я доўга не магла паверыць, што штаб Вялікага Еўрапейскага Скрыжавання — вось гэты маленькі падвальны пакойчык, але шыльдачка на дзвярах запэўнівала, што "NS-NL" — менавіта тут. Крыху памарудзіўшы, нарэшце адважылася расчыніць дзверы і зрабіла крок у цемру. Сыры, поўны цыгарэтнага дыму пакойчык сустрэў мяне гулам галасоў, неонавым падміргваннем камп'ютэра і вясёлым воклічам Святланы Каралёвай:

— Вы з газеты? Заходзьце. Хочаце "фанты"?

Праз момант у маіх руках апынуліся шклянка з напіткам і піражок.

— Багата жывяце,— усміхнулася я.

І ў адказ пачула дружны рогат.

— Бываюць моманты, калі мы тут чорны хлеб грызём ды кефірчыкам запіваем.

— Але ж абсталяванне ў вас нятаннае, я заўважыла...

Святлана коратка засмяялася:

— Усё, што маем свайго, — вось гэтую друкарскую машынку ды факс, на які мы збіралі грошы аж чатыры гады. Камп'ютэр нам пазычыў фонд Сораса на час правядзення фестывалю...

Каралёва пачала нервова хадзіць па пакоі:

— Аб'яўляю катэгарычна: нам патрэбны спонсары. Так і напішыце. Не раз звярталіся да сучасных бізнесменаў, якія адказвалі: дапамагчы не можам, бо ў вас на адну п'янку ў рэстаране пойдзе пяцьсот даляраў. Гэта ж трэба, якое абвінавачванне!.. Нашы "ньюстоперы" другі год працуюць на адным энтузіязме. Добра, што хоць Лідскі піўзавод адгукнуўся — падарыў бочку піва для фестывалю. Дзякуй ім вялікі, але ж не гэта нам патрэбна...

Удакладнім, што Святлана мела на ўвазе міжнародны фестываль "Новыя твары", што праходзіць на Беларусі з 20 па 27 жніўня.

— У Віцебску,— распавядае далей яна,— будуць адбывацца выставы мастакоў і фатографаў, у Расонах — экалагічныя дыскусіі, у Гомелі — дні музыкі і тэатральнага мастацтва, а ў Светлагорску размесціцца цэнтр дыскусій па сацыяльных праблемах моладзі, у прыватнасці — па праблеме наркаманіі. У Маладзечна — рок-фестываль "Басота". А скончыцца ўсё ў Мінску вялікай культурнай праграмай, якая прадугледжвае дыскатэкі, джаз,-прэс-, рок- і бард-клубы, выставы, кірмашы, канцэрт "Рок на вакацыях" і многае іншае. Дарэчы, канцэрт, пра які я згадала,— сапраўды нешта незвычайнае, бо ў ім атрымалі магчымасць выступіць зусім маладыя, непрафесійныя выканаўцы. Напрыклад, я ведаю, што маладзёжны тэатр "Бамбукі" будзе прадстаўляць на ім сваю оперу, у якой няма музыкі і вельмі дрэнна спяваюць, але гэта ўсё роўна надзвычай цікава, у іх вельмі арыгінальны спосаб самавыяўлення... Калі ж гаварыць "наогул", "Новыя твары" — гэта сустрэчы маладых людзей розных краін, якія згодныя з намі ў тым, што культура — самая правільная палітыка; экалогія — зусім не лозунг, а спосаб жыцця, а самае вялікае багацце любой дзяржавы — яе добрыя людзі...

У нас распрацавана праграма "Сапраўдны свет", якая зыходзіць з меркавання, што любы наркаман — хворы і патрабуе лячэння, і не толькі ён адзін вінаваты ў сваёй хваробе — гэта сацыяльная з'ява. Таму мы мяркуем стварыць свой рэабілітацыйны цэнтр, галоўнай задачай якога будзе клопат пра прафесійную занятасць былых наркаманаў і арганізацыя спрыяльнага для іх, добразычлівага жыццёвага асяроддзя. Вельмі важнае яшчэ і распаўсюджванне інфармацыі па праблеме наркаманіі — таму яшчэ плануем стварэнне тэлевізійных і радыёперадач, выданне часопіса па гэтай праблеме, супрацоўніцтва з маладзёжнай радыёпраграмай "Крыніца". Будзем таксама арганізоўваць семінары, дыскусіі, канферэнцыі...

— Але ж гэта пакуль толькі планы, а чым вы займаецеся менавіта зараз?

— Нядаўна ў нас быў вялікі збор, дзе тыя, хто вылечыўся, расказвалі пра свой вопыт "калегам", што яшчэ хварэюць. Напярэдадні "мерапрыемства" мы расклеілі па горадзе свае лістоўкі-запрашэнні, напісаныя на такім жаргоне, што адгукнулася вельмі шмат цікаўных, зусім не наркаманаў...

— Асобны бок вашай дзейнасці — экалагічны. Калі вы бачыце парушэнне нормаў экалагічнай бяспекі, што робіце ў такім выпадку?

— У некаторым сэнсе мы бездапаможныя перад прадпрыемствамі-парушальнікамі, але ўсё роўна імкнёмся разварушыць дзейнасць адпаведных урадавых органаў. Далей распрацоўваем уласны праект Эка-Дома ці Эка-Структуры—мадэлі нашага светапогляду з таго пункту гледжання, што чалавек — не ўласнік, але і не госць планеты. Ёсць у нас і свой экалагічны летнік, дзе маладыя людзі з Беларусі і іншых краін працуюць у запаведніках, парках, наведваюць індустрыяльныя раёны Мінска...

— Увесь час, што мы размаўляем, гаворка ідзе пра разнастайныя міжнародныя кантакты...

— Можна сказаць, гэта — найбольш важны напрамак дзейнасці "Next Stop-New Life". Мы наогул з'явіліся дзякуючы міжнароднаму руху, некалі накіраванаму на знішчэнне "жалезнай заслоны" паміж СССР і краінамі Захаду. У 1989 годзе міжнародны тэатральны караван пад назвай "Наступны прыпынак — Савецкі Саюз" на шляху да Масквы прайшоў праз Беларусь. Тады і з'явілася наша арганізацыя... Зараз аснова нашых міжнародных кантактаў — маладзёжныя абмены. Жывучы ў сем'ях сваіх беларускіх сяброў, замежныя юнакі і дзяўчаты знаёмяцца з беларускай культурай, мовай, гісторыяй, удзельнічаюць у экалагічных і іншых мерапрыемствах... Мы — першая ў СНД (а можа і ў свеце) некамерцыйная і непалітычная арганізацыя, дзе працуюць энтузіясты, што шчыра спадзяюцца змяніць жыццё. Галоўны наш дэвіз — даваць, а не здабываць. Даваць грамадству нашу энергію, талент, сілу. Таму і запрашаем усіх маладых і таленавітых — яднайцеся з намі. Наш кантактны тэлефон 21-81-79. Па ім, дарэчы, могуць тэлефанаваць і спонсары.

Вольга ДЗЯЦЮК.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Бачыць чалавека...

Ганне Кузьмінічне Цяліца шэсцьдзесят першы год. Яна – мнагадзетная маці. Мае 5 дачок і 4-х сыноў... І яшчэ яна народны засядацель гарадскога суда. І яшчэ, здаецца, пачуццё гумару, дабрыня і камунікабельнасць ніколі не пакідаюць яе.

Здольнасць спачуваць, успрымаць боль іншага чалавека, нібы свой уласны, – вялікі Божы дар, і зараз ён, на жаль, згубіўся,.. а Ганна Кузьмінічна пранесла яго праз усё жыццё. Пра гэта сведчыць і наступны невялічкі аповед.

"Судовае пасяджэнне ішло. Сярод абвінавачваных – малады хлопец 19-ці гадоў. Бачу, не злачынец ён, нявопытны проста... Папаўся за спекуляцыю золатам. Напарнік яго ўсё адмаўляў, а ён сумленна ва ўсім прызнаўся. Яго выкарысталі, падставілі, нібы шырму. Слёзы ліў не наіграныя – сапраўдныя. Тут мной кіравала не жаданне адысці ад закона... Чыноўнікі і бюракраты адразу забубняць: "Ён жа не дзіця, ведаў, на што ішоў"... і неміласэрна падпішуць паперку. А Ганна Кузьмінічна: "Не паперку трэба бачыць, а чалавека... Калі прыгавор вынеслі (5 гадоў умоўна), асуджаны закрыў твар рукамі, сагнуўся да падлогі і наўзрыд заплакаў. І я, сама не ведаю чаму, плачу разам з ім. Ведаю, ніколі ён не паўторыць учыненае".

...Мераць на адзін капыл – няма нічога страшней. Не судзяць разам злачынцу, які ашукваў, і падманутага выканаўцу. Але, на жаль, першыя часта знаходзяць грошы, каб адкупіцца, а другія... Не трэба шмат пісаць, якім чалавек выходзіць з месцаў не вельмі аддаленых.

Ісці ў бой за чалавека, бачыць яго, не даць загубіць юнае жыццё – асноўная задача нашых суддзяў, і ў такі бой ідзе простая жанчына і – перамагае.

З гонарам расказвала Ганна Кузьмінічна пра сваіх дзяцей. Адна з дачок таксама працуе ў судзе і хоча быць юрыстам, другая – аперацыйная сястра, а малодшая Нінка хоча прыняць эстафету міласэрнасці.

Распавядаць пра Ганну Цяліца можна бясконца. Але няхай хаця б па некалькіх сціплых радках пра яе дабрыню даведаецца як мага больш людзей.

Святлана ЧАРНАЯ.

ЗНОЎ АВАРЫЯ НА ІГНАЛІНСКАЙ

Як паведамілі ў штабе Грамадзянскай абароны Рэспублікі Беларусь, 21 жніўня 1994 года ў 21.34 у сістэме аварыйнага ахаладжэння энергаблока нумар адзін Ігналінскай АЭС выяўлена цеча паратрубаправода.

У адпаведнасці з рэгламентам, паводле паведамлення аператыўнага дзяжурнага Дзярждэпартамента абароны Літвы, спынена работа энергаблока.

Рацыяцыйны фон на АЭС без адхіленняў. У раёнах Рэспублікі Беларусь, суседніх з тэрыторыяй Ігналінскай АЭС, праведзены замеры радыяцыйнага фону 21 жніўня ў 22.50 і 22 жніўня ў 9.00. Вынікі паказалі, што радыяцыйны фон без змяненняў.

ТЭЛЕФОН У КІШЭНІ

Вытворчасць унікальнай сістэмы зонавай радыёсувязі збіраюцца ўкараніць спецыялісты маладзечанскага радыёзавода "Спадарожнік".

Нічога падобнага раней не выраблялася і не эксплуатавалася ў Беларусі і краінах СНД. Дзве сістэмы, што традыцыйна выкарыстоўваюцца, не зусім задавальняюць патрэбнасці ва ўмовах вялікіх гарадоў. Радыусная не можа стварыць раўнамернае напружанне электрамагнітнага поля, а сотавая патрабуе больш складанай апаратуры. Зонавая ж сістэма, на думку спецыялістаў, павінна быць найбольш аптымальным варыянтам тэлерадыёкамунікацыі ў горадзе.

КЛІМАВІЦКІ БАЛЬЗАМ

Водар многіх кветак і траў увабраў у сябе бальзам, прыгатаваны на Клімавіцкім лікёра–гарэлачным заводзе.

Дэгустацыйная камісія "Белхарчпрама" дала яму высокую ацэнку. На думку спецыялістаў, беларускі бальзам не ўступае вядомаму рыжскаму. Асноўным пастаўшчыком траў прадпрыемству стаў вядомы ў мінулым кіраўскі "Рассвет" імя Арлоўскага, а цяпер аграпрамысловае аб'яднанне акцыянераў "Рассвет". Да канца года будзе выпушчана першая тысяча дэкалітраў новай прадукцыі. Бальзам стаў пятым фірменным напіткам на мясцовым лікёра-гарэлачным заводзе. Раней тут асвоілі выпуск чатырох відаў гарэлкі: "Беларуская асаблівая", "Клімавіцкая арыгінальная", "Клімавіцкая горкая", "Стараславянская".

Кур'ер "ЧЗ"

З'ЕЗД АВАНГАРДЫСТАЎ

20 жніўня пад Віцебскам, ля маляўнічага возера Лосвіда, адкрыўся міжнародны пленэр, прысвечаны Казіміру Малевічу — аўтару хрэстаматыйнага "Чорнага квадрата", заснавальніку супрэматызму — аднаго з самых яркіх напрамкаў нетрадыцыйнай мастацкай творчасці.

Менавіта Казіміра Малевіча называюць "бацькам" супольніцтва "Заснавальнікаў новага мастацтва", якое "жывіла" ідэямі і вобразамі не толькі "віцебскую школу" канца 10-х — пачатку 20-х гадоў цяперашняга стагоддзя, але і аказала шырокі ўплыў на сусветную мастацкую практыку. Спадчына Малевіча сучасная і ў нашы дні. Яна працягваецца ў творах шматлікіх паслядоўнікаў, сярод якіх, у прыватнасці, мастакі віцебскай групы з красамоўнай назвай "Квадрат". Першы віцебскі "з'езд" авангардыстаў, у якім прымаюць удзел вядомыя мастацтвазнаўцы з Масквы і Санкт-Пецярбурга, арганізаваны абласной студэнцкай асацыяцыяй з дапамогай фонду Сораса — Беларусь. У аснову падагульняючай выстаўкі павінны ўвайсці экспазіцыі будучага цэнтра сучаснага мастацтва ў Віцебску, дзе так плённа працаваў Кізімір Малевіч — праціўнік традыцый, які не падазраваў, што праз 70 гадоў яго імя таксама будзе звязана з традыцыяй.

БЕЛІНФАРМ.

ІНФА-КРЫМ

Цягаць каштаны з агню

Жыхар горада Усурыйска Прыморскага краю Ігар Шаўчэнка, камерсант вытворча–тэхнічнага філіяла "Усуры" па вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі, прыехаў у Мінск з жонкай і ўладкаваўся ў гасцініцы "Беларусь".

Набліжалася 12 гадзін ночы, камандзіраваны камерсант збіраўся спаць, але раптам зазваніў тэлефон. Мужчынскі голас прапанаваў выйсці з нумара і кагосьці з мясцовых хлопцаў абслужыць.

І.Шаўчэнка не стаў прыслухоўвацца да глупстваў і паклаў трубку. Але званок паўтарыўся. На гэты раз патрабавалі не кідаць трубку і выслухаць. У голасе чулася пагроза. Ён заявіў, што Ігар не спадабаўся шэфу і павінен заплаціць немалую суму грошай. Званіўшы папярэдзіў, каб ён нават і не спрабаваў уцякаць, бо пра яго ўсё вядома і без дазволу шэфа пакінуць Мінск цэлым і здаровым яму не ўдасца. А за самавольныя дзеянні можа страціць і жыццё.

Камандзіраваны зразумеў, што ім занялася мафія, якая не любіць жартаваць. Баючыся хуткай расправы, ён стаў ва ўсім згаджацца з тым, хто размаўляў па тэлефоне, і паабяцаў яму ў 12 гадзін дня прывезці да Палаца спорту тую суму грошай, якая патрабавалася.

Вядома, Шаўчэнка і не думаў несці грошы. Перамовы вёў, каб адцягнуць час.

На другі дзень, з раніцы, ён прыняў адзіна правільнае рашэнне — звярнуцца з заявай аб здарэнні ў Цэнтральны РАУС горада Мінска па месцы размяшчэння гасцініцы "Беларусь".

Калі ў прызначаны час вымагальнік атрымаў грошы, ён тут жа быў затрыманы работнікамі міліцыі. Купюры грошай былі загадзя перапісаны, таму даказаць яго віну было няцяжка.

Затрыманым аказаўся жыхар горада Мінска шаснаццацігадовы Л., які знаходзіўся на ўтрыманні бацькоў. Раней скончыў 9 класаў адной з сярэдніх школ Мінска і толькі год правучыўся ў ПТВ № 52 на майстра аддзелачных работ.

У справе няма дакладных звестак аб прычынах адлічэння Л. з вучылішча. Ён заявіў следчаму, што сам кінуў вучобу. Майстар вытворчага навучання ў характарыстыцы на яго ўказала, што адлічаны з вучылішча па стану здароўя. Незразумела адно, калі б у яго было дрэннае здароўе, ён не змог бы прайсці медыцынскую камісію пры паступленні ў гэтую навучальную ўстанову.

Са школы і з вучылішча на малалетняга злачынцу дадзены станоўчыя характарыстыкі (!). Следчаму Л. заявіў, што заняцца вымаганнем грошай у Шаўчэнкі яго навучыў выкладчык пачатковых класаў таксама адной з сярэдніх школ Мінска нехта М.

Цяжка ўявіць, як усё адбывалася на самай справе, але з улікам інтэлектуальнага ўзроўню Л. і даных на яго ў характарыстыцы сам ён наўрад ці дадумаўся б да такога. Між іншым, М. на следстве катэгарычна адмаўляў сваё знаёмства з Л. і свой удзел у вымаганні. Яно і зразумела, такія дзеянні выкладчыку не да твару.

У канцы следства Л. заявіў, што вымаганнем ён займаўся адзін, а М. агаварыў. Цікава толькі, як мог Л. агаварыць настаўніка, калі да гэтага пра яго нічога не ведаў. У сувязі з такой заявай следчым крымінальная справа супраць М. спынена, а Л. прыцягнуты да крымінальнай адказнасці за вымаганне і за заведама лжывы данос на М.

Народным судом Л. за гэтыя злачынствы асуджаны на 3 гады пазбаўлення волі з адтэрміноўкай на 1 год.

Лявон ГРАНКОЎСКІ.

Праверкі на дарогах

Аперацыю "Траса" на дарогах раёнаў Гродзенскай вобласці, памежных з Літвой, правялі супрацоўнікі абласной міліцыі.

Акцыя, паводле іх паведамленняў, прынесла неблагія трафеі. Так, ля вёскі Прывалка Гродзенскага раёна затрымана аўтамашына літоўскага грамадзяніна, які спрабаваў перавезці 250 кг меднага лому. Непадалёк ад суседняй вёскі Гожа затрыманы "КамАЗ" з Крывога Рога, на якім выяўлена 20 тон медзі. Больш як паўтысячы флаконаў валакардзіну выгружана з машыны двух літоўцаў у Парэччы.

У Гродна "вылавілі" зброю: дробнакаліберную вінтоўку ў аўтамабілі рабочага камбіната "Будматэрыялаў" і рэвальвер 1931 года выпуску ў яго ж кватэры. А ля вёскі Табола Гродзенскага раёна зброя была нават пушчана ў ход. Спыніць двух жыхароў Гродна, якія спрабавалі ўкрасці чужы аўтамабіль, змагла толькі чарга аўтамата Калашнікава па колах машыны.

Лілія АСТРАВЕЦКАЯ.

■

Са скрыжаляў 1994 года

425 гадоў утварэння Рэчы Паспалітай можна адзначыць як дату спадзяванняў, трывог, расчараванняў... Перад Люблінскай уніяй 1569 года наша Радзіма – Вялікае княства Літоўскае – апынулася ў жорсткім крызісе ў выніку вялікіх стратаў у распачатай Іванам IV Лівонскай вайне. Паспрыяў гэтаму і масіраваны наступ польскіх феадалаў і каталіцкага духавенства. Таму 1 ліпеня 1569 года і быў падпісаны Вялікім княствам з Польскім каралеўствам (Каронай) часовы вайскова-палітычны хаўрус. Пастановамі Люблінскай уніі абвяшчалася злучэнне дзвюх дзяржаў у канфедэрацыю пад назвай Рэч Паспалітая (Рэспубліка Двух Народаў). Каб Княства зусім не знікла з карты Еўропы, магнаты вымушаны былі пайсці на значныя ўступкі. Так, украінскія землі (Валынь, Падолле, Кіеўшчына) па ўмовах уніі былі выведзены са складу Княства і далучаны да Кароны...

І толькі дзякуючы мужнасці і мудрасці А. Валовіча, Я. Хадкевіча, Л. Сапегі, удала заключаных пагадненняў з Масквою, поўнага паглынання нашых зямель Каронаю не адбылося.

* * *

Споўнілася 360 гадоў з дня нараджэння (3 сакавіка 1634 г.) і 305 гадоў з часу пакарання смерцю сына брэсцкага шляхціца Казіміра Лышчынскага – педагога і грамадскага дзеяча, філосафа-атэіста. 28 лютага 1689 г. за крытыку рэлігіі і духоўны суд Рэчы Паспалітай асудзіў яго спаліць на кастры разам са сваім сачыненнем у руках. Да прысуду было дададзена, што маёмасць К. Лышчынскага будзе канфіскавана, а сядзіба зруйнавана з зямлёю так, каб на яе месцы была пустка на вечныя часы. Паводле "міласці" караля Яна III Сабескага, 30 сакавіка 1689 г. спальванне жывым на кастры было заменена адсячэннем галавы, што было зроблена на Старым рынку ў Варшаве, дзе напачатку кат распаленымі абцугамі вырваў у К. Лышчынскага язык і вусны, якімі ён "зневажаў Бога", потым на малым агні яму адпалілі рукі, якімі пісаў "богазневажальныя паперы". Пасля адсячэння галавы цела К. Лышчынскага было вывезена за горад і спалена на вогнішчы каля дарогі.

Творчую спадчыну Казіміра Лышчынскага даследавалі польскія і літоўскія вучоныя. Як арыгінальнаму мысліцелю, мужнаму, сумленнаму і высакароднаму чалавеку прысвяцілі К. Лышчынскаму свае творы Кастусь Тарасаў, Уладзімір Арлоў, Кастусь Цвірка, Віктар Шніп...

Рубрыку склаў і вядзе Сяргей ПАНІЗЬНІК.

МОВА ЗЯМЛІ

Слонім

□ Аляксандр РОГАЛЕЎ, кандыдат філалагічных навук

Найменне гэтага горада, раённага цэнтра Гродзенскай вобласці, даволі нязвычнае, нетыповае па структуры. Слонім упершыню згадваецца ў Іпацьеўскім летапісе пад 1252 годам у форме УСЛОНІМ ("Вослонимъ", "Вслонимъ").

Нетыповасць структуры назвы УСЛОНІМ заключаецца ў наяўнасці нехарактэрнага для найменняў пасяленняў суфікса-фарманта -ім. Аналогіі падказваюць, што першапачаткова назва павінна была гучаць як "Вослонинъ" і знаходзіцца ў адным радзе з геаграфічнымі імёнамі на -ін (параўн.: Брагін, Столін, Драгічын, Старобін, Ксняцін, Цясмін, Кашын, Бабчын, Торчын, Мыслін і інш.). Аднак пісьмовыя помнікі не фіксуюць такой, больш натуральнай формы і даюць падставу меркаваць, што магчымае пераафармленне назвы ў выніку так званага распадабнення двух аднолькавых гукаў Н адбылося пры вусным выкарыстанні геаграфічнага імя яшчэ да яго фактычнай фіксацыі ў летапісе, так што вынік гэтага распадабнення паспеў замацавацца ў вымаўленні насельніцтва Слонім і яго ваколіц.

Такім чынам, Слонім ("Вослонимь", "Вослонинъ") існаваў задоўга да сярэдзіны XIII стагоддзя, да часу яго ўпамінання ў пісьмовых крыніцах. Гэта пацвярджаецца і археалагічнымі даследаваннямі, якія паказваюць, што ўжо ў XI стагоддзі ў цэнтры сучаснага горада (у межах вуліц Першамайскай, Савецкай, Энгельса, Маякоўскага) на невялікім узвышшы (мясцовая назва апошняга — Замчышча) існавала пасяленне — старажытны Слонім (даследаванні археолага Я.Г.Звяругі).

У другой палове XII стагоддзя Слонім з'яўляўся ўжо багатым і добраўпарадкаваным горадам, цэнтрам рамяства і гандлю. Згадкі горада ў летапісе ў сярэдзіне XIII стагоддзя звязаны з барацьбой галіцка-валынскіх і літоўскіх князёў не толькі за Слонім, але і за іншыя гарады ў Верхнім Панямонні. Так, у 1252 годзе галіцка-валынскія валадары Данііл і Васілько Раманавічы "поимаша" панёманскія гарады, у тым ліку і Слонім. У 1255 годзе (другая згадка Слоніма ў Іпацьеўскім летапісе) літоўскі князь Войшалк, сын навагародскага (навагрудскага) князя Міндоўга, вымушаны быў аддаць Слонім князю Раману, сыну галіцка-валынскага ўладара Данііла Раманавіча. Раман адабраў таксама Новагародак у Міндоўга, а ў Войшалка яшчэ Ваўкавыск "і все городы".

Як бачым, значэнне назвы "Вослонимъ" ("Вослонинъ") можа быць больш-менш дакладна вызначана пры ўмове рэканструкцыі гістарычнага ландшафту не сярэдзіны XIII і нават не XII стагоддзяў, а больш ранняга часу (верагодна, XI стагоддзя, якім датуецца замчышча першапачатковага Слоніма).

Не выключана, што пасяленне пад славянскай назвай "Вослонинъ" узнікла як абарончая застава, крэпасць на паўночна-заходнім рубяжы Кіеўскай дзяржавы. Успомнім у гэтай сувязі версію Міколы Ермаловіча аб узнікненні Навагрудка ў 1044 годзе. Яраслаў Мудры ў 1040—1044 гадах заваяваў Літву (лясную мясцовасць паміж сучаснымі Навагрудкам і Мінскам, з захаду на ўсход, Слонімам і Маладзечна, з поўдня на поўнач) і заснаваў Новагародак як свой апорны пункт у Верхнім Панямонні, каб перашкодзіць Полацкаму княству захапіць тую ж тэрыторыю — верхнепанямонскую Літву — і пашырыць уплыў на Турава-Пінскія землі. Як нам здаецца, Яраслаў Мудры паставіў Навагрудак — Новагародак якраз на граніцы, за якой у напрамку на паўночны захад пачыналася тэрыторыя суцэльнага балцкага насельніцтва. На ўсход ад новага горада балтаў ужо не было ці, хутчэй захоўваліся толькі асобныя іх пасяленні (у процілеглым выпадку Яраслаў Мудры не стаў бы будаваць горад, які з усходу і з захаду быў бы акружаны варожай Літвой).

Дарэчы, само абазначэнне Навагрудка — "Новы гарадок", Новагародак — паказвае, што кіеўскія правіцелі мелі тут, у Верхнім Панямонні, і іншыя апорныя пункты, гарадкі-заслоны. Ці не з'яўляўся адным з іх у XI стагоддзі і Слонім?..

Такое меркаванне магчымае ў сувязі з тым, што ў помніках старажытнаславянскага пісьменства сустракаюцца словы ВЪСЛОНИТИСЯ — "абаперціся", ВЪСЛОНЬНО — "нахілена", "той (тая), што абапёрся (абапёрлася)", ВЪСЛОНЬНИЦА — "засланка", ВЪСЛОНЪ — "пасцель", рускае "ложе", якія дазваляюць разумець назву "Вослонинъ", "Вослонимъ" менавіта як "заслон", заставу, апорны пункт, крэпасць на граніцы. Такое значэнне для назвы "Вослонинъ", "Вослонимъ" уяўляецца дастаткова абстрактным, абагульненым; больш канкрэтным, першасным, але звязаным семантычна (сэнсава) з нагаданым значэннем з'яўляецца значэнне слова ВЪСЛОНЪ; параўн. беларускае слова ўслон — "лаўка, зэдаль", тое ж — заслон, слон (крычаўскія гаворкі), нават услонім (гаворкі паўночна-заходняй Беларусі)... Для прапанаванага намі тлумачэння назвы Слонім дадаткова ўкажам пскоўскае слова ўслонь — "абарона", "зацішак" (Даль У.І. "Толковый словарь живого великорусского языка". T.IV. M., 1980. С.512).

Назву Слонім можна тлумачыць і з улікам "ландшафтнага" значэння кораня слон-. Згодна з лексікаграфічнай працай У.І.Даля, услонь, услань, услонь, усклонъ у тамбоўскіх гаворках азначае "спуск ці ўздым пад гару і на гару", "узгорак", "пакатасць". Слова ўслонне — "схіл гары" мы знайшлі і ў "Слоўніку беларускіх гаворак паўночнага захаду Беларусі і яе паграніčча" (Мн., 1986. С.232). Значэнне "высокі схіл" для слова ўслон на прыволжскім узвышшы падае таксама Э.М.Мурзаеў у "Словаре народных географических терминов" (М., 1984. С.583).

Цікава, што з паўднёвага захаду старажытны Слонім і слонімскія замкі XIII—XVIII стагоддзяў, якія размяшчаліся на левым беразе ракі Шчара, абкружалі высокія ўзвышшы (яны панавалі над усім наваколлем). Назву "Вослонинъ", "Вослонимъ" з улікам гэтага можна разумець як "пакатая мясцовасць", "пасяленне, якое размешчана на схілах, ля схілаў". Заўважым, што старажытныя пасяленні нярэдка атрымлівалі найменне ад першапачатковых абазначэнняў пэўных мясцовасцей; па асацыяцыі аднай назвай абазначалася і мясцовасць, і пасяленне на ёй; прыкладам можа служыць назва Гоміи — Гомель — "перасечаная мясцовасць").

■

КРЫНІЦЫ

Паэты, чые вершы друкуюцца ў сённяшнім выпуску "Крыніцы", жывуць у глыбінцы, на віцебска-літоўскім сумежжы — у краі, які даў Беларусі сузор'е літаратурных імён: Францішак Багушэвіч, Вацлаў Ластоўскі, Максім Танк, Уладзімір Дубоўка, Міхась Машара... Ёсць з каго браць прыклад, ёсць на каго раўняцца.

І кожны з нашых аўтараў па меры сіл і здольнасцей імкнецца ў сваіх творах расказаць аб самым блізкім, родным, запаветным. Як ім гэта ўдаецца — меркаваць вам, шаноўныя чытачы.

ПАД РОДНЫМ НЕБАМ

Настаўніца Ніна Маркаўна ЗАХАРЭВІЧ нарадзілася і вырасла ў вёсцы Старыя Габы Мядзельскага раёна. Піша вершы з маленства. Мае цікавыя і шматлікія публікацыі ў мясцовым і рэспубліканскім друку.

Наша мінулае, дарогі маладосці і драматызм кахання, лірычныя вобразы вёскі і працавітых людзей непаўторнага нарачанскага краю — асноўныя тэмы яе творчасці.

Ніна ЗАХАРЭВІЧ

Скарб

Як толькі свядома
жыццё я спазнала,
душэўны свой скарб
па крупінцы збірала
ад маці і бацькі,
сястры і сяброўкі,
ад цёткі і дзядзькі,
суседкі, свякроўкі,
ад ніў і лугоў,
ад магутнага дрэва,
ад роднага неба,
птушынага спеву.
Ад ласкі няўмелай
дзіцяці малога,
ад мудрых размоў
чалавека старога.
ад роснай сцяжынкі,
рачулачкі вузкай,
ад мовы маёй дарагой,
беларускай...

І вось гэты скарб
я збірала,
збірала —
на срэбра ніколі
яго не мяняла.
А потым падумала: час,
маладзіца,
тым скарбам багатым
з людзьмі падзяліцца,

Каму дам каштоўную
словам параду,
ці выкажу людзям
гаротным спагаду,
ці вытру слязінку
на твары малога,
або падтрымаю калеку,
старога...
Бывае, сама
я міжволі дзіўлюся:
мой скарб не бяднее,
хоць ім і дзялюся.

Што за лесам?..

Доўга я ўдалячынь паглядаю,
толькі загадку не адгадаю:
што за тым лесам,
што за тым гаем
з сінім ажурным
дымчатым краем?

Ці там вандруюць
цені кахання,
пахне чаромха —
сведка спатканняў,
песня лунае —
гімн маладосці,
можа, чакаюць там
мяне ў госці?

Крочыць хачу я ў дождж
ці завею,
што, як уведаць я не паспею,
што за тым лесам,
што за тым гаем
з сінім ажурным
дымчатым краем?

Што мяне вабіць,
што мяне кліча?
Я ж у зязюлі крылы пазычу
і паімчуся ў дождж ці завею,
каб адшукаць сваю
мару-надзею.

Я не баюся цяжкай дарогі,
толькі б не ведаць
смутку-трывогі:

І раяцца няспешныя думкі
ў пасівелай маёй галаве.

Люба мне, калі
звонка ў зеніце
доўжаць песні свае жаўрукі
і, як водбліскі неба, у жыце
маладыя цвітуць васількі.

Я імкнуся на гэтым кургане
бавіць час як мага найчасцей,
бо заўважыў:
ад гэтых спатканняў
лепш на сэрцы і ў
думках — чысцей.

МАТЧЫНА СВЯТЛО

Тамаш ЛЯШОНАК нарадзіўся ў вёсцы Загор'е Глыбоцкага раёна. Служыў у арміі, скончыў прафесійна–тэхнічнае вучылішча і Беларускі інстытут механізацыі і электрафікацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў электрыкам у калгасе, цяпер — кіраўнік Глыбоцкага міжраённага аддзялення "Энерганагляду" вытворчага аб'яднання "Віцебскэнерга".

Вершы Т.Ляшонак пачаў пісаць у школе. Дэбютаваў у глыбоцкай райгазеце. Было некалькі публікацый у часопісе "Вожык" і абласной газеце "Віцебскі рабочы", выступаў па рэспубліканскім радыё.

У вершах, прысвечаных роднаму краю, маці і каханню, Тамаш Ляшонак па–сапраўднаму шчыры і ўсхваляваны.

Тамаш ЛЯШОНАК

Мова

Цябе парой прарабы
цемрашальства
надоўга выцяснялі з гарадоў,
бязлітасна ссылалі
на жыхарства
ў глухія вёскі —
да бабуль, дзядоў.

На жаль, табой
таксама пагарджалі
сябры, суседзі, нават сваякі...
Пяшчоты, цеплыні
не заўважалі...
А ты ўсё прыгажэла
праз вякі!

Быў час такі —
мне сорамна прызнацца
ў граху вялікім тым,
што пакрысе
пачаў і я на мову забывацца,
як землякі мае амаль усе...

І можа, у тым
знайду я прызначэнне,
што ўсе гады,
дакуль пашчасціць жыць,
прасіць у маці
буду прабачэння,
а роднай мове
ўсёй душой служыць.

Як неба сінь,
як водар сенажаці,
як пах жывіцы,
пошчак салаўя,
як родны кут, —
люблю я мову-маці:
цябе, непараўнальная мая!..

На кургане

Кожны раз, калі
ў вёсцы бываю,
каб наведаць
старэнькіх бацькоў,
на знаёмы курган завітаю —
як да сябра мінулых гадоў...

Вось і зноў
мне пашчасціла ў госці
заглянуць на дзянёчак туды,
дзе мінулі маёй маладосці,
як стрыжы над
вадою, — гады...

Там спрабую,
хаця б ненадоўга,
усе сумненні развеяць свае,
дзе, як калісь,
мяне маладога
"піць-палоць" перапёлка заве.

Дзе цудоўныя
з кветак карункі,
дзе гудзенне
чмялёў у траве...

Святло

Усё мацней душа
туды імкнецца,
дзе, нібы сон,
мільгнуў маленства час,
дзе ўсё сядзіць
матуля ля акенца —
жыве надзеяй дачакацца нас.

Ад гэтых весніц,
што ля дзічкі-грушы,
пайшлі мы ў свет
спакусны так даўно,
ды за гады
не зачарсцвелі душы,
бо нам свяціла
матчына акно.

Па самых розных
сцежках мы хадзілі,
не раз былі і
на шляху крутым,
але ў жыцці складаным
не блудзілі —
дапамагло святло
ў акенцы тым...

Яшчэ ляжыць наперадзе
дарога,
а маці так даўно чакае нас!
Дык завітаем да яе парога,
пакуль яшчэ агеньчык
не пагас.

■

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

БЯРОЗКА

Абразок

Позірк, скіраваны на падворак дзядзькі Сейтніяза, так і прыстаў да спёклых бярозавых лісткоў. Ізноў, па ўсім відно, гарачыня перамагла...

У гэтай гісторыі — доўгі пачатак. Вядома ж, намнога даўжэйшы, чым мой лёс у гэтым паўднёвым краі. У двары, дзе гаспадарыць стары Сейтніяз-ага, ёсць яшчэ адна хата, складзеная, лічы, з адных дошак. Няма ні печы, ні паравога ацяплення... А ў самую зіму — здараецца, што на колькі тыдняў прыходзіць яна і на поўдзень — стынуць яе вокны. А гаспадар хаткі... Ці, можа, ён — кватэранаймальнік: ніхто не высветліў адносін таго рускага і старога туркмена...

Гаспадар хаткі зусім не звяртае ніякай увагі на паўднёвую зіму. І кожны год увесну ляціць некуды, як быццам дадому, у адпачынак.

Адтуль (нікому і не гаворыць — са Смаленшчыны ці з беларускага Палесся, з Разані ці з-пад Кіева) прыязджае схуднелы. Вочы глыбеюць, і на твары прыбаўляецца зморшчын. Хатуль, які звычайна вісіць на ягоным плячы, парожні. Ды і каму што везці — хіба Сейтніязу, бо сям'і ў самога няма...

Але, апроч хатуля, сусед Сейтніяза трымае ў руках маленькае дрэўца — бярозку, клапатліва загорнутую ў чысцюткія анучкі. І нікому чужаземец не гаворыць, як даставіў з далёкага свету кволую прыгажуню — самалётам ці цягніком.

І зноў для Сейтніязавага суседа пачынаюцца радасныя дзянькі. Здаецца, што ён і ноччу прыадчыняе дзверы свае хаціны, каб упэўніцца, ці добра пачувае сябе дрэўца. Што і казаць пра светлую пару сутак. Тады і палівае, і гладзіць шурпатымі далонямі бярозку-вандроўніцу. Папраўляе агароджу, якую ладзіць, каб абараніць дрэўца ад авечак. Іх у Сейтніяза заўсёды не менш чым тузін.

Ды толькі радасць хутка праходзіць. Не вытрымлівае бярозка паўднёвай спёкі. Раптоўна становіцца дрэўца як быццам адзінокім, утыркнутым у зямельку дубцом ссохлага веніка.

...Вось і цяпер. Карычневацёмныя лісцікі балюча ўпіваюцца ў вочы. І я зноў перажываю, шкадую нястомнага суседа. Але ж і не ведаю, як дакладна завуць яго. Туркмен, здаецца, кліча: "Міска... Міска, авечку рэзаць будзем... Шашлык будзем есці. Не гаруй, Міска!..". Пэўна, Міхаіл. Кажуць, што некалі ён працаваў буравіком дзесьці ў навакольных пясках Ашхабада. Пасля пайшоў на пенсію. І чамусьці застаўся ў гарачым, спякотным краі. Вось так і не вярнуўся дамоў. А ці ёсць у яго дом?.. Некуды ж ездзіць штогод. Ездзіць па бярозкі, якія ніяк не могуць прыжыцца...

ЛЕТА-94

Дзе б ні адпачываць, абы... адпачываць

□ Наталля ПЛЫТКЕВІЧ, "ЧЗ"

Памятаю, як любіла жартаваць мая аднакурсніца Элачка. Пасля заканчэння інстытута яна радасна–нецярпліва прасіла: "Ну, спытай, спытай жа, дзе я працую!", а пачуўшы ў рэшце рэшт пытанне, надзявала маску абыякавасці і, махнуўшы рукой, з напускным халадком казала: "Ды так, на тэлебачанні...". Я ўзгадала яе жартачкі, сустрэўшы аднаго знаёмага, які на маё пытанне, дзе ён адпачываў, з Элачкінай абыякавасцю холадна працадзіў: "Ды так, на Кіпры".

Месца адпачынку зрабілася паказчыкам твайго дабрабыту, твайго становішча ў грамадстве, прэстыжу фірмы, у якой працуеш. Таму такі модны сярод "нуварышаў" сёлета Кіпр, красамоўна разрэкламаваны лубачнымі артыкуламі ў прэсе, хаця чула я і негатыўныя водгукі пра адпачынак на востраве "кахання і Афрадыты". Усё залежыць ад класа гасцініцы і месца, у якое трапіш, ад кампаніі і ад таўшчыні твайго бумажніка. Акрамя кошту пуцёўкі, за якую ты заплаціш ад 600—800 даляраў і больш, трэба мець у ім на "кішэнныя" расходы яшчэ тысячу-другую. А лепей — і трэцюю.

Вядома, калі ты не Ракфелер ці Ротшыльд сваёй краіны, або, на крайні выпадак, Астап Бэндар, дазволіць сабе такое "марнатраўства" наўрад ці зможаш. Але, у любым выпадку, грошы на адпачынак шкадаваць не раю. Каб ён запомніўся і быў сапраўдным, прынёс новыя сілы і ўнёс свежую плынь у пачуцці, светаўспрыняцце, адносіны да работы. Пры нашым напружаным тэмпе жыцця трэба папросту на тыдзень—другі змяніць яго рытм, расслабіцца і назапасіць сабе на цэлы год духоўнага пажытку: хвалюючых уражанняў, станоўчых эмоцый, прыемных успамінаў. А за гэта, пагадзіцеся, не шкада і грошай!

Вы зацікаўлены, колькі ж каштуе на сённяшні дзень адпачынак? Вы — заможныя і нацэльваецеся на шыкоўныя курорты далёкага замежжа? Тады рыхтуйцеся развітацца як мінімум з 6—8 сотнямі "зялёных", выклаўшы іх за пуцёўку. Калі больш дэталёва, то за двухтыднёвы адпачынак у сонечнай Анталі, што ў Турцыі, вы заплаціце 500—800 даляраў, пуцёўка ў Марока каштуе 750 даляраў, у Латакію, што на Міжземнамор'і, — 650, у Дамаск — 450, у Тайланд — 675, у Індыю — 500 і вышэй, у Бельгію — каля 400 даляраў. Калі ж вам "ізноў хочацца ў Парыж", то жаданне сваё можаце ажыццявіць за 300—620 даляраў, паездка ж на радзіму карыды каштуе 6 соцень "зялёных". Для тых, хто марыць пра Амерыку: цэны тут больш "крутыя". Развітайцеся амаль з дзвюма тысячамі даляраў, і мара дзяцінства — наведаць Дыснейлэнд — будзе здзейснена.

Куды прасцей тым, хто задумаў адпачыць у Італіі, — гэта можна ажыццявіць і за дзве сотні даляраў. Асабліва, калі вы непераборлівыя і пагадзіцеся жыць ушасцярых у палатцы ці бунгала. (Запомніце, калі ласка, апошняе слова і ніколі на яго не "купляйцеся". Часцей за ўсё бунгала — гэта такая хаціна, куды і ворага запрасіць сорам). "Танная" пуцёўка павінна засмуціць вас гэтаксама, як і вельмі дарагая. (Таму я і прыводжу тут сярэднія цэны). Да таго ж, яны залежаць і ад транспарту, якім вы будзеце дабірацца да месца, — аўтобусам, поездам ці самалётам. Калі аўтобус камфартабельны — з кандыцыянерам, туалетам, відэа, — а шлях пралягае праз маляўнічыя мясціны, гэта проста цудоўна. Напрыклад, такая паездка ў Італію цераз цірольскія лугі і славутыя Альпы, вячэрнюю Вену і іншыя прыгожыя куткі запомніцца на ўсё жыццё. А каштуе яна недзе каля 270 даляраў.

Пуцёўка на курорты Балгарыі каштуе ад 300 да 400 даляраў. Можна паехаць сюды і "дзікуном", што (калі не траціць марна грошы) "пацягне" на 500 даляраў на дваіх. Толькі хочацца папярэдзіць, што пры выездзе з краіны балгарскія мытнікі патрабуюць, каб у вашым пашпарце была пячатка гатэля, які вас прымаў. Таму, купляючы ваўчар у нейкай фірме, пацікаўцеся, ці паставяць вам недзе ў Балгарыі такую пячатку. Загадзя вызначце, чаго вам хочацца больш: ціхага, павольнага адпачынку ці весялосці і пацех. Калі вы прыхільнік першага, кіруйцеся ў Кіцен, Прыморск і іншыя невялікія курортныя мястэчкі, калі другога, — у Албену, на Залатыя Пяскі, Сонечны Бераг. Больш танныя месцы — Бургас, Памор'е, а прэстыжныя курорты, як вядома, запатрабуюць і дадатковых выдаткаў. Але, купляючы тут віно, садавіну і агародніну, вы заўсёды будзеце радавацца: цэны ўдвая—утрая (як мінімум) ніжэй, чым у нас.

Гэта, што датычыцца адпачынку ў далёкім замежжы. А як у блізкім? Яно, дарэчы, аддаляецца ад нас усё больш (у Прыбалтыку, напрыклад, патрэбны візы), а цэны ўсё больш набліжаюцца да сусветных: дванаццаць дзён у Юрмале "пацягнуць" на 3 сотні "зялёных". Адпачынак у санаторыях і гасцініцах Сочы каштуе яшчэ больш. За дзень знаходжання ў гасцініцы "Жамчужына" вы заплаціце 30 даляраў. Амаль тое ж самае можна сказаць і пра крымскія здраўніцы і прэстыжныя гасцініцы. Адпачынак у прыватным сектары каштуе менш. "Чырвонка" раней у рубрыцы "Ёсць пытанне!" прыводзіла крымскія цэны.

Калі ўсё гэта вам не па кішэні, застаецца адпачываць у Беларусі, але і тут за пуцёўку вы заплаціце не менш чым мільён "зайцоў" (прабачце, сто тысяч у "рэформенным" святле). Калі нагадаць, якім гарачым быў ліпень і пачатак жніўня, то лепей месца не знайсці, але, на жаль, шматлікія беларускія турбазы — не ў лепшым выглядзе, патрабуюць рэканструкцыі. Не раю, напрыклад, наведваць "Віцебскую", "Лясное возера". Найбольшы "бум" быў сёлета вакол тургасцініцы "Нарач". Цэны раслі, як грыбы пасля дажджу, — ад 600 тысяч у пачатку чэрвеня да 60 даляраў у пачатку жніўня. З-за гэтага "буму" пацярпелі і некаторыя турыстычныя фірмы. Яны прадалі дадатковыя пуцёўкі турыстам. А турысты, прыехаўшы на Нарач, знайшлі свае месцы занятымі...

Сезон у рэспубліцы з нечаканым пахаладаннем амаль скончаны, калі не ўлічваць рамантыкаў вандровак пешшу з рукзаком і палаткай. Неўзабаве, дарэчы, пойдуць грыбы і журавіны, дый на летніках саспее ўраджай. Калі парупіўся ўвесну, забяспечыў вільгаццю ў гарачыню — цяпер збірай! Які там адпачынак!

...Але на паўднёвых курортах — у разгары "бархатны" сезон. І калі ў вас ёсць грошы, раю: кіруйцеся туды. І ўжо вам зайздрошчу!..

АЗБУКА ЗДАРОЎЯ

Дзесяць дзён, якія дадуць вам шанц!

Шанц пазбавіцца ад фізіялагічнага зняволення, што моцна трымае вас лішкамі кілаграмаў вагі, а таксама ад псіхалагічнага комплексу, які перашкаджае добраму самаадчуванню. Вы даўно хацелі пахудзець, але розныя прычыны заміналі гэтаму: ці то ўмовы не дазвалялі, ці то не было зручных і эфектыўных сродкаў і спосабаў, каб ажыццявіць гэту мару. Можна было, напрыклад, выйсці на абсалютны пост альбо, як кажуць, на галаданне з ужываннем толькі вады і прамываннем кішэчніка. Але такая мера патрабуе спецыяльных умоў і ўрачэбнага кантролю для большасці, а галоўнае, не гарантуе ў далейшым падтрымання дасягнутай вагі, калі парушаецца прыняты спосаб жыцця. У рэшце рэшт, пошукі спосабаў пахудзення прыйшлі да высновы, што трэба стварыць для арганізма такія ўмовы, пры якіх абмен рэчываў праходзіў бы паступова, без вялікіх стрэсаў для псіхікі, у кароткі тэрмін, з максімальнай працягласцю. Такім сродкам на сённяшні дзень з'яўляецца слімінгавы экстракт, распрацаваны кітайскім урачом Гуо Міньюань, якая на працягу 8 гадоў даследавала ўздзеянне розных раслін, апісаных у рэцэптах старажытных кітайскіх медыкаў, на абмен рэчываў. Эфект аказаўся нечаканым, і шмат краін пачалі хутка закупляць раслінную сумесь, пацверджаную не адным сертыфікатам якасці. Прадукт Гуо ўздзейнічае на залозы ўнутранай сакрэцыі і падтрымлівае аптымальны ўзровень ферментаў, якія садзейнічаюць тлушчаваму абмену. Разам з тым экстракт адначасова дапамагае пазбавіцца ад шэрагу хвароб, у тым ліку ад гіпертаніі, атлусцення печані, дыябету, захворванняў сэрца. Уся справа ў тым, як лічыць доктар Гуо, што калі ў арганізме парушаецца рэгуляцыя нармальнага абмену рэчываў, то стравы ператвараюцца ў тлушч. Гэты працэс не залежыць ад колькасці ежы. Калі былі праведзены клінічныя выпрабаванні на шэрагу пацыентаў, то вынікі аказаліся цудоўнымі. Экстракт дае 100-працэнтны эфект пахудзення. Прэпарат валодае незвычайнай якасцю — на працягу 10 дзён дапамагае скінуць лішнюю вагу і нармалізаваць абмен рэчываў такім чынам, што вы не будзеце ў далейшым таўсцець, калі ваша ўнутраная сакрэцыя будзе адрэгулявана. Адначасова рэгулюецца энергетычная сістэма арганізма, бо знімаюцца блокі, якія перашкаджаюць нармальнай цыркуляцыі энергіі па каналах. У адрозненне ад вядомых лекавых прэпаратаў, такіх,як "Гербалайф", экстракт Гуо дае магчымасць эканоміі вашых сродкаў і часу, што вельмі значна ў сённяшніх умовах. Парашковую сумесь, у якую ўваходзіць шэраг натуральных прадуктаў, неабходна ўжываць з кіпячонай вадой на працягу 10 дзён (тры разы штодзённа па 30 грамаў). Кожны дзень вы будзеце страчваць ад 500 грамаў да 1 кілаграма ў залежнасці ад першапачатковай паўнаты, а галоўнае — гэта давядзенне абмену рэчываў вашага арганізма да нормы, якая дасць вам адчуванне еднасці з прыродай. Не ўпусціце свой шанц, тысячы людзей ужо праверылі на сабе ўздзеянне прэпарата Гуо і адчуваюць сябе шчаслівымі, бо пазбавіліся не толькі ад хваробы, але і ад шматгадовых псіхічных пакут.

Калі вас зацікавіў гэты найбольш эфектыўны спосаб пахудзення і прывядзення абмену рэчываў да нормы, тэлефануйце нам: 34-36-14, 68-26-27.

Віктар ЛЮКОВІЧ,
доктар Су-Джок акупунктуры.

ЦЁМНЫ БОК МЕСЯЦА

Ведзьмы

(Працяг. Пачатак у выпуску ЦБМ ад 16.08).

...Цікаўныя і памяркоўныя хлопцамі былі Я.Шпрэнгер і Г.Інстытарыс, якія склалі "Молат ведзьмаў". [illegible]

Полтэргейст – шумны дух. Надзвычай шумны

[illegible] ...кватэру ўсяліўся "барабашка". Ён адзначыў наваселле біццём шкляных і фаянсавых рэчаў. Першымі саскочылі на падлогу і разляцеліся ўшчэнт накрыўка з заварачнага чайніка і корак ад графіна. Потым са сцен і паліц паляцелі кашпо з кветкамі... Калі гаспадыня зняла ўсё, што магло біцца, і паставіла на падлогу, посуд і там працягваў трэскацца. А кошка чамусьці нарадзіла ажно семярых кацянят...

***

Дзіўную ўпартасць паказаў полтэргейст, што з'явіўся нядаўна ў адной з маскоўскіх кватэр. Праяўляў ён сябе даволі "традыцыйна" — самі па сабе ўзгараліся запалкі, пачынала цячы вада з кранаў. Але калі гаспадар паехаў да родзічаў адпачыць у іншы горад, полтэргейст "увязаўся" за ім. І разбушаваўся на ўсю моц. Шэсць чалавек некалькі разоў нават бачылі прывід — размыты чалавечы сілуэт.

Некаторыя адчувалі, быццам на плечы ім садзіцца нехта нябачны. Нарэшце, адна дзяўчына заявіла, што нейкая істота ўступіла з ёю ў палавую сувязь. Няшчаснаму ўладальніку полтэргейста давялося везці яго дахаты.

"Людзі сваімі дзеяннямі самі прывабліваюць да сябе сілы, якія мы называем полтэргейстам. З чалавекам ніколі не адбудзецца нічога падобнага, калі ён сам гэтага не захоча. З'яву полтэргейста, вядомую з даўніх часоў, трэба сур'ёзна вывучаць, а не рабіць з яго шоу, як гэта адбываецца сёння",— лічыць прэзідэнт Асацыяцыі інжынернай біялакацыі У.Хлапкоў.

Утаймавальнік шумных духаў

Так называюць знаёмыя Сяргея, фізіка па адукацыі. Вось ён менавіта і паставіў мэту не толькі вывучаць з'явы полтэргейста, але і змагацца з ім.

— Спачатку ўсё ўспрымалася як жарт,— расказвае Сяргей.— Зайшоў да мяне сябар. Пасядзелі. І напрыканцы гутаркі папрасіў зайсці да яго суседкі. Маўляў, не ўсё ў парадку ў яе кватэры. Посуд там б'ецца, рэчы загараюцца. Трэба пасядзець у яе выхадныя, дапамагчы старой. Я, як зайшоў, адразу ўнука яе западозрыў. Жвавы такі хлапчук. Я яму выразна так моўчкі кулаком перад носам пакруціў. І ўвесь час, пакуль я там быў, нават не зварухнулася нічога.

І потым усё было ціха ў гэтай кватэры. Суседка нарадавацца не магла, усім расказвала... А праз два месяцы зноў зазваніў тэлефон.

Я — фізік. Рэаліст. У Бога не веру. Ведаю, што ўсялякія тэлекінезы, тэлепартацыі немагчымыя ў прынцыпе. Але тут, у цёці Валі, я проста адурэў як фізік. Уявіце сабе, звычайная кватэра. Павіталіся з гаспадыняй, пазнаёміліся, селі каву піць. І тут пачаліся стукі. Ну стукі і стукі, чорт з імі — дом жа не трэсся. Я на гарышча злазіў, у камору. Нічога не знайшоў, але і не засмуціўся асабліва. Гаспадыні растлумачыў, што стукі могуць быць ад чаго хочаш. І калі мы не знайшлі натуральную прычыну, гэта не азначае, што трэба тут жа прыдумваць звышнатуральную... І толькі я гэта сказаў, успыхнула лямпачка пад столлю, хоць ніхто яе не ўключаў. Я здзівіўся, устаў, пашчоўкаў выключацелем — гарыць. Гаспадыня збялела, а мне смешна — ясна, што сапсаваўся выключацель. Папрасіў адвёртку, раскруціў — усё ў парадку. Сеў за стол — лямпачка загарэлася. І тут мяне быццам чорт падштурхнуў: узлез на зэдлік, абгарнуў лямпачку насоўкай і вывернуў з патрона. А яна гарыць! Ляжыць на стале і гарыць. Дзікае відовішча! Я ледзь не звар'яцеў, схапіў лямпачку і кінуў у вугал. Яна лопнула і патухла.

Я зразумеў, што ёсць у свеце факты, якія сучасная фізіка растлумачыць не можа. І яшчэ... Пасля майго візіту ў гэтым доме ўсе гадасці спыніліся.

Так і пайшло.Запрашэнняў станавілася ўсё болей. Я кінуў працу ў інстытуце і стаў "заклінальнікам духаў". Поспехі? Тое-сёе ёсць. Перачытаў процьму кніг, пераспрабаваў дзесяткі заклінанняў. Тры дапамагаюць. Чорт ведае чаму.

З дзесяці полтэргейстаў толькі адзін — сапраўдны. Вось за ім я і палюю. Аднойчы мяне выклікалі ў Клімаўск — ёсць такі гарадок на поўначы. Там на могілках пачалі з'яўляцца прывіды. Прыехаў. Пайшоў ноччу на могілкі. Сапраўды, над дзвюма магіламі калышуцца белаватыя туманныя ўтварэнні, якія аддалена нагадваюць чалавечыя постаці. Аказваецца, што пры гніенні ўтвараецца гаручы метан, які прасочваецца ўверх з магілы і крыху свеціцца ў цемры. Пры пэўных умовах (вільготнасць, адсутнасць ветру) гэта асабліва прыкметна.

Але бываюць сапраўдныя цуды і тайны. Проста губляешся, калі сутыкаешся з імі. Таму важу з сабой цэлы чамадан усялякай усячыны. Тут электрычныя прыборы (многія анамальныя з'явы маюць электрамагнітную, але вельмі дзіўную прыроду), інфрачырвоны ліхтар, антэны, індыкатары... і побач з імі ведзьміны карэньчыкі, магнітафончык з заклінаннямі, флаконы, каменьчыкі... Прыйдзеш, паглядзіш, пакруціш ручкі прыбораў. Паварожыш... Бывае, атрымліваецца, хаця і не заўсёды. Гарантаваць нельга.

Аднойчы нават у Англію ездзіў. Запрасіў мяне адзін гаспадар шатландскага замка з падзямеллямі, у якіх вадзіўся прывід. І я сапраўды яго бачыў. Гаспадар не хацеў яго зусім праганяць, проста прасіў зрабіць так, каб ён не разгульваў па замку і не пужаў дзяцей. Чаго я толькі не рабіў — нічога не дапамагала. Пакуль не намаляваў на дзвярах пентаграму фарбай. Памятаеце, у Гётэ, Фауст пытаецца: "Ты спужаўся пентаграмы?" Цяпер разумею, чаму ў старых крамлёўскіх будынках няма прывідаў: там жа на ўсіх вежах пентаграмы...

Заўсёды нашу з сабою шпільку ў левай кішэні. Дапамагае ад некаторых відаў полтэргейстаў. Чаму? Адкуль я ведаю, выпадкова намацаў. Ведаю, што англійская шпілька дапамагае пры галаўным болю і галюцынацыях, а звычайная — пры слабасці і неўратычных высыпах. Чаму — таксама растлумачыць не магу.

Рубрыку склаў і вядзе Вінцук КАВАЛЕНКА.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 25, чацвер

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Пад купалам Сусвету.
8.20. Надвор'е.
8.30. Пяць хвілін на жарты.
8.35. "Чаму і як вучыць Амерыка?".
◆9.05. "Маё каханне, мой смутак".
10.05. Рок-айленд.
◆11.05. "Дзіўная гісторыя доктара Джэкіла і містэра Хайда".
12.35. Тэл.дак.фільмы.
◆13.30. "Мужыкі".
17.30. Навіны.
17.40. "Чаму і як вучыць Амерыка?".
18.10. Абласныя навіны (Гродна).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Зачытайце маё пісьмо...
19.05. "Кола лёсу ў Марселі".
19.45. "Стэп". Кінанарыс.
19.55. Бізнес-рынг.
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.35. "Маё каханне, мой смутак".
22.35. Пад купалам Сусвету.
22.45. "Крок". "Перакрыжаванне". Аб сустрэчы моладзі на граніцы Беларусі, Расіі, Украіны.
23.10. НіКа.
23.25. "Крок".
0.15. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"
7.00, 10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 22.55. Навіны.
8.00. Агляд рынку нерухомасці.
◆8.20. "Дзікая ружа".
8.45. "Жыццё заапаркаў".
9.25. ЕЭС і расійскі рынак.
9.45. Прадпрымальнік.
* 15.25. "Вайна гобатаў".
15.50. Самавар, самавар, лыжачка...
16.40. Планета. Еўразійскі саюз: міф і рэальнасць.
17.25. Дакументы і лёсы.
17.40. Загадка СБ.
17.50, 20.30. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.55. Серпанцін. Аўтарская праграма М.Захарава.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.40. Масква–Крэмль.
21.00. Лато "Мільён".
◆21.35. "Станцыйны наглядчык".
23.05. "Я вам спяю".

Канал "Расія"
6.00, 10.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Паехалі.
8.40. Золата арцелі "Ойна".
◆8.50. "Санта-Барбара".
9.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост". "Першы дубль".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Тэлегазета.
16.15. Зрабі дабро.
16.45. Новая лінія. "Банкрот".
17.00. Будні.
17.40. Свята кожны дзень.
17.50. У свеце аўта- і мотаспорту.
18.20. Свая гульня.
18.50. Пяць хвілін аб добрым жыцці.
19.25. Падрабязнасці.
◆19.35. "Санта-Барбара".
20.30. Маскі-шоу.
21.00. Камера даследуе мінулае. "Загадка Андропава".
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Бясшумныя лідэры.
23.05. Цішыня № 9.

Санкт-Пецярбург
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
* 13.30. "Цуды ў гусляры", "Давай мяняцца".
14.00. Тэлефільм.
◆14.45. "Гамлет".
* 17.15. "Як лісы з курамі пасябравалі".
17.35. Музычны фільм.
* 18.10. "Плошча кардонных гадзіннікаў".
18.55. Парады садаводам.
◆19.05. "Калі ласка, ці Пабочным уваход забаронены".
20.45. Тэлеслужба бяспекі.
◆20.55. "Дзеці".
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Па ўсёй Расіі.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.15. Ваш стыль.
22.20. Вячэрні звон.

8-ы канал
◆18.00. "Карусель".
* 18.25. "Вальтрон".
◆18.50. "Лабірынт правасуддзя".
* 19.40. Мультфільм.
20.20. Майстэрства у-шу.
21.00. БАНТ. Рэпартаж.
21.05. Давайце патанцуем!
◆21.35. Мастацкі фільм.

Канал НТВ
* 17.00. Мультфільмы.
17.30. "Энцыклапедыя цудаў, ці Вы жадалі пра гэта даведацца". Фільм 64-ы.
18.00, 21.00. "Сёння".
18.35. Чэмпіянат свету па веласпорту.
◆19.20. "Эймас".
◆21.35. "Інспектар крымінальнай паліцыі". 12-я серыя.
22.30. Часінка.
◆23.00. "Арбітр".

■ 26, пятніца

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.45. "Чаму і як вучыць Амерыка?".
◆9.15. "Маё каханне, мой смутак".
10.15. "Ігар Уладзіміравіч Ільінскі. Урокі жыцця". Тэл.фільм.
◆11.15. "Нябесныя ластаўкі".
13.25. Дак.фільм.
* 14.15. "Цудоўны Гоша".
15.05. "Антуан дэ Сент-Экзюперы". Д/ф.
17.30. Навіны.
17.40. "Гісторыя аднаго кахання". Тэл.дак.фільм.
18.00. Эканамікст.
18.10. Абласныя навіны (Магілёў).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Леснічоўка Раманы. Родныя мясціны Ядвігі Ш.
19.15. "Бег... Бег... Бег...". Звышмарафонскі прабег "Мой родны кут".
19.25. У пошуках згубленага часу.
20.10. Студыя "Тэлесябрына".
20.25. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆21.35. "Джокер".
23.05. Пад купалам Сусвету.
23.15. НіКа.
23.30. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"
7.00, 10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
8.00. Новы старт.
8.15. Сарока. Дзіцячая інфармацыйная праграма.
◆8.40. "Дзікая ружа".
9.15. Агарод круглы год.
9.45. Бізнес-клас.
◆15.25. "Прададзены смех".
16.50. Тэхнадром.
17.25. Чалавек і закон.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.20. "Дзікая ружа".
18.50. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Чалавек тыдня.
◆21.05. "Каханне пад пытаннем".
23.10. Музагляд.
23.55. Аўта-шоу.

Канал "Расія"
6.00, 10.00, 15.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.25. Паехалі.
* 8.35. "Падарожжа мураша".
◆8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Тэлегазета.
9.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія. "Горад Разань".
16.50. "Гады казак". Д/ф.
17.45. Кліп-антракт. Група "Дзюна".
17.55. Футбол. "Дынама" (Масква) – "Спартак" (Уладзікаўказ).
20.00. Падрабязнасці.
20.10. Свята кожны дзень.
◆20.20. "Санта-Барбара".
* 21.10. "Ноч".
21.25. А.Баталаў пра К.Паўстоўскага.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
◆22.35. "Зладзеі ў законе".

Санкт-Пецярбург
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Чароўная лінія.
12.25. "Нямецкая хваля".
13.00. Хуткая дапамога.
13.30. Урок нямецкай мовы.
13.45. Еўрапейскі калейдаскоп.
* 14.10. "Бяда".
◆14.45. "Калі ласка, ці Пабочным уваход забаронены".
16.00. Тэлемагазін.
◆16.05. "Калі іграе клавесін".
* 17.00. "Уладары маланак", "Падарунак для слана".
17.20. Музыка – дзецям.
17.50. Фільм-канцэрт.
* 18.10. "Давай мяняцца".
18.55. Тэлеспектакль.
◆19.40. "Веру ў цябе".
20.45. Тэлеслужба бяспекі.
20.55. В.Панамарова. Роздум пра раманс.
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
22.00. Спорт, спорт, спорт...
22.15. Ваш стыль.
◆22.20. "Хтосьці за дзвярыма".

8-ы канал
◆18.00. "Карусель".
* 18.25. "Вальтрон".
◆18.50. "Швейцарскія рабінзоны".
* 19.40. Мультфільм.
20.20. Інтэрв'ю. ММ-4.
20.50. Foxy music.
◆21.40. Мастацкі фільм.

Канал НТВ
* 17.00. Мультфільм.
17.30. "Энцыклапедыя цудаў, ці Вы жадалі пра гэта даведацца". Фільм 65-ы.
18.00, 21.00. "Сёння".
18.35. Футбольны клуб.
◆19.25. "Самая абаяльная і прывабная".
◆21.35. "Суддзя". 1-я серыя.
22.30. Часінка.

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

КІНААФІША МІНСКА

БЕЛАРУСКАМУ КІНО — 70 ГАДОЎ

17 снежня 1924 года была прынята пастанова ўрада рэспублікі аб стварэнні Дзяржаўнага ўпраўлення па справах кінематаграфіі і фатаграфіі — "Белдзяржкіно".

Яркі след у гісторыі нацыянальнага кінематографа пакінулі такія таленавітыя мастакі, як рэжысёры Юрый Тарыч, Уладзімір Корш-Саблін, Аляксандр Файнцымер, Яфім Дзіган, аператары Сяргей Іваноў, Міхаіл Казлоўскі... Кінастудыя "Беларусьфільм" выгадавала і новую плеяду кінамайстроў, чыя творчасць адразу ж палюбілася гледачам. У 60-х гадах з'явіліся імёны Віктара Турава, Барыса Сцяпанава, Ігара Дабралюбава, Валянціна Вінаградава, Анатоля Забалоцкага, Юрыя Марухіна, Ігара Рэмішэўскага... Заўсёды з зацікаўленасцю чакаюць аматары кіно новых прац Валерыя Рубінчыка, Вячаслава Нікіфарава, Міхаіла Пташука, Валерыя Рыбарава... Шырока вядомы імёны рэжысёраў-дакументалістаў Віктара Дашука, Юрыя Лысятава, Анатолія Алая, Дзмітрыя Міхлеева, Рычарда Ясінскага...

Гледачы зноў могуць убачыць такія фільмы, як "Кастусь Каліноўскі", "Сосны шумяць", "Міколка-паравоз", "Канстанцін Заслонаў", "Крыніцы", "Строгая жанчына", "Знак бяды", "Навучыся танцаваць", "Горад майстроў", "Каханая", "Мяне клічуць Арлекіна", "Філіял", "Сівая легенда", "Гладыятар па найму" і многія іншыя.

"НА ЦЯБЕ СПАДЗЯЮСЯ"

Гэта новая каляровая мастацкая кінастужка створана рэжысёрам Аленай Цыплаковай на кінастудыі "12А" па сцэнарыю Надзеі Пакорнай.

Гераіня фільма Ала, амаль дзяўчынка, кінула сваё нованароджанае дзіця. Праходзіць час, які ўвабраў у сябе псіхіятрычную лячэбніцу пасля спробы скончыць жыццё самагубствам, курс лячэння, падзённую працу ў царкве, але пачуццё віны не пакідае яе. Свяшчэннік раіць ёй уладкавацца нянькай у дзіцячы дом і, дапамагаючы сіротам, паспрабаваць замаліць свой грэх.

Цяжка ўваходзіць Ала ў новы калектыў. Яе ўражваюць грубыя, жорсткія адносіны "васпіталак" да чатырох-, пяцігадовых дзетак, сістэма пакаранняў, марадзёрства. Ціхую, сканцэнтраваную на сваёй віне дзяўчыну дарослыя лічаць блажэннай, затое дзеці хутка прывыклі да новай няні. Больш за ўсіх Але падабаецца самастойная Віка, якая ўмее абараніць іншых. У дзяўчынкі з блізкіх застаўся толькі дзядуля, і яна верыць і чакае, што той забярэ яе з дзіцячага дома, але маленькая не разумее, што ў беднага хворага дзеда няма сродкаў для ўтрымання дзіцяці...

У галоўных ролях заняты Яўгенія Дабравольская, Наташа Сокарава, Ірына Разанава, Таццяна Мархель.

23 жніўня

"МАСКВА": "Лепшыя ў Нью-Йорку"*** — 14.00, 18.00, 19.40, 21.20. "Дзікае каханне"** — 16.00. Інф.-пацяшальная праграма — 22.00.

"КАСТРЫЧНІК": "Лепшыя ў Нью-Йорку"*** — 14.20, 18.00, 19.30. "Дзікае каханне"** — 15.50, 21.00. Муз.-пацяшальная праграма "Макс-шоу" — 21.30.

"АЎРОРА": "Амерыканскі кікбоксер" (д) — 13.30. "Начныя ястрабы"*** — 14.00, 17.30, 21.10. "Жыкіны мемуары"*** — 15.50, 19.30. "Тыдзень старшакласнікаў"** — 15.20, 19.00. "Кат з Кабабланкі" — 17.10, 21.00.

"БЯРЭСЦЕ": "Руская рулетка" (бяспл.сеанс) — 13.00. "Смяротны заклад"*** — 14.00, 16.00, 19.40, 21.20. "Пацукі, ці Начная мафія" — 12.00, 18.00. "Вельмі верная жонка" — 19.00. "Фенікс-воін, ці Вайна амазонак"*** — 15.00, 17.00, 20.40.

"ВІЛЬНЮС": "Быць закаханым" — 14.10, 18.50. "Універсальны салдат" (у гал.ролі Ж.-К.Ван Дам) — 15.30, 20.15. "Ноч выючага звера" (фантазія на тэму снежнага чалавека)** — 17.20, 22.00 (н). "Заложнікі "Унікома" (фантастыка) — 12.10. Інф.-пацяшальная праграма — 20.30.

"ДРУЖБА": "Дух помсты" (баявік, ЗША) — 13.30. "Далёкая краіна" (2 с.) — 15.00, 19.00. "Бай-бай, бэбі"*** — 17.20, 21.20.

"ПАРТЫЗАН": "Прыдуркі ў Беверлі-Хілз" — 13.00, 16.10, 19.20, 21.00. "Лепшыя ў Нью-Йорку"*** — 14.40, 17.50.

"ПЕРАМОГА": А.Барысаў, Н.Мардзюкова, А.Гуцін у вострасюжэтнай меладраме П.Лунгіна "Луна-парк"** — 13.00, 20.00. Аматарам кікбоксінга: вострасюжэтны прыгодніцкі баявік "Смяротны заклад"*** — 15.00, 16.40, 18.20.

"САЛЮТ": "Прыдуркі ў Беверлі-Хілз" — 13.30, 15.10, 18.20, 21.40. "Лепшыя ў Нью-Йорку"*** — 12.00, 16.50.

"СУЧАСНІК": "Усё наперадзе" — 14.40. "Шалёныя ночы Клеапатры"**** — 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Недатыкальныя"*** — 12.00, 15.40, 19.20. "Брудная бялізна" — 10.30, 14.10, 17.50. "Камандо"** — 10.40, 15.40, 20.40. "Чарнакніжнік-2"*** — 12.20, 17.20, 21.30. "Бязлітасныя людзі" — 14.00, 19.00.

"КІЕЎ": "Прынц з Нью-Йорка" — 15.00. "Народжаны забіваць"*** — 16.50, 18.30. "Калігула" (2 с.)**** — 20.10.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Маленькая вядзьмарка" і інш.мультфільмы (д) — 10.30. "Далёкая краіна" (2 с.) — 12.00, 18.00, 20.30. "Глушыцель"** — 13.00, 16.00, 19.00. "Шэльма ў чорным"*** — 14.20, 17.00. "Дэтэктыў Кід" — 15.00, 20.40.

"МІР": "Далёкая краіна" (2 с.) — 12.30, 15.00, 17.30, 20.00. "Самаволка"** — 11.30, 13.30, 15.20, 19.00. "Бай-бай, бэбі"*** — 17.00, 20.40. Відэазала: дэтэкт.-прыгодн.камедыя "Сапраўднае каханне" (ЗША) — 14.30, 16.30, 18.30.

"ПІЯНЕР": "Нявеста падземнага прынца" (д) — 10.30. "Дасягаючы немагчымага" (д) — 14.30. "Чужы" — 12.00, 16.30. "Інтэрпол" — 18.40. "Народжаны забіваць"*** — 20.20.

"РАКЕТА": "Прынц з Нью-Йорка" — 16.10, 20.00. "Імперыя пачуццяў"**** — 18.00, 21.40.

"РАДЗІМА": "Аднойчы пакусаны" (кінакамедыя, ЗША) — 14.00, 17.20, 20.40. "Пятая малпа" — 15.40, 19.00.

"ЗМЕНА": "Надта прыгожыя, каб жыць"*** — 16.40, 20.10 (дэтэктыў, Італія). "Прынц з Нью-Йорка" (рамант.камедыя, ЗША) — 15.00, 18.30.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Я абяцала, я пайду" — 11.00, 18.05. "Шэльма ў чорным"*** — 12.25, 16.25, 19.35. "Далёкая краіна" (2 с.) — 14.05, 21.15.

"ЭЛЕКТРОН": "Капітан "Пілігрыма" (д) — 11.10. "Па краі бездані" — 14.00, 16.00, 18.00, 19.40, 21.30. "Запрашаем у паўналецце" — 13.00, 16.30, 20.20. "Няма дзе схавацца" — 14.40, 18.20.

"АВАНГАРД": "Парыжскія свавольніцы"*** — 17.00, 19.00.

"ЗНАМЯ": "Зедэр" ("Галасы з таго свету")** — 16.20. "Народжаны забіваць"*** — 18.20, 20.00.

"УДАРНІК": "Прынц з Нью-Йорка" — 15.30, 18.50. "Трыццатага" — знішчыць!" — 17.10.

25 жніўня

"МАСКВА": "Лепшыя ў Нью-Йорку"*** — 14.00, 18.00, 19.40, 21.20. "Дзікае каханне"** — 16.00. Інфармацыйна-музычная праграма — 22.00.

"КАСТРЫЧНІК": Да Дня кіно — дабрачынны бясплатны сеанс для дзяцей. "Вогненны стралок" — 14.00. "Дзікае каханне"** — 15.40, 21.10. "Галізна на продаж"*** — 17.50, 19.30.

АЎРОРА": "Амерыканскі кікбоксер" (д) — 13.30. "Начныя ястрабы"*** — 14.00, 17.30, 21.10. "Жыкіны мемуары"*** — 15.50, 19.30. "Тыдзень старшакласнікаў"** — 15.20, 19.00. "Кат з Кабабланкі " — 17.10, 21.00.

"БЯРЭСЦЕ": "Смяротны заклад"*** — 14.00, 16.00. "Пацукі, ці Начная мафія" — 12.00, 18.00. "Вельмі верная жонка" — 13.00, 19.00. "Фенікс-воін, ці Вайна амазонак"*** — 15.00, 17.00. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30.

"ВІЛЬНЮС": "Быць закаханым" — 14.10, 18.50. "Універсальны салдат" — 15.30, 20.15. "Ноч выючага звера"** — 17.20, 22.00(н). "Заложнікі "Унікома" — 12.10.

"ДРУЖБА": "Дух помсты" — 13.30. "Далёкая краіна" (2 с.) — 15.00, 19.00. "Бай-бай, бэбі"*** — 17.20, 21.20.

"ПАРТЫЗАН": "Дзівакі ў Беверлі-Хілз" — 13.00(л), 14.40, 16.10, 17.50, 19.20, 21.00.

"ПЕРАМОГА": "Луна-парк"** — 13.00, 20.00. "Смяротны заклад"*** — 15.00, 16.40, 18.20.

"САЛЮТ": "Дзівакі ў Беверлі-Хілз" — 12.00, 13.30, 15.10, 16.50, 18.20, 20.00, 21.40.

"СУЧАСНІК": Да Дня кіно — "Усё наперадзе" — 14.40. "Шалёныя ночы Клеапатры"**** — 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Недатыкальныя"*** — 12.00, 15.40, 19.20. "Брудная бялізна" — 10.30, 14.10, 17.50. "Камандо"** — 10.40, 15.40, 20.40. "Чарнакніжнік-2"*** — 12.20, 17.20, 21.30. "Бязлітасныя людзі" — 14.00, 19.00.

"КІЕЎ": "Прынц з Нью-Йорка" — 15.00. "Народжаны забіваць"*** — 16.50, 18.30. "Калігула" (2 с.)**** — 20.10.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Маленькая ведзьма" і інш. м/ф (д) — 10.30. "Далёкая краіна" (2 с.) — 12.00, 18.00, 20.30. "Глушыцель"** — 13.00, 16.00, 19.00. "Шэльма ў чорным"*** — 14.20, 17.00. "Дэтэктыў Кід" — 15.00, 20.40.

"МІР": "Далёкая краіна" (2 с.) — 12.30, 15.00, 17.30, 20.00. "Самаволка"** — 11.30, 13.30, 15.20, 19.00. "Бай-бай, бэбі"*** — 17.00, 20.40. Відэазала: "Сапраўднае каханне" — 14.30, 16.30, 18.30.

"ПІЯНЕР": "Цудоўны лес" (м/ф, СФРЮ-США, д) — 10.30. "Дасягаючы немагчымага" (д) — 14.30. "Чужы" — 12.00(л), 16.30. "Інтэрпол" — 18.40. "Народжаны забіваць"*** — 20.20.

"РАКЕТА": "Прынц з Нью-Йорка" — 16.10, 20.00. "Імперыя пачуццяў"**** — 18.00, 21.40.

"РАДЗІМА": "Аднойчы ўкушаны" — 14.00, 17.20, 20.40. "Пятая малпа" — 15.40, 19.00. Відэазала: "Дзіўныя прыгоды Тома Соера" — 16.00; "Вінаваты без сумнення" — 18.00; "Цяжкі выпадак" — 20.00. Працуе відэабар з 14.00 да 23.00.

"ЗМЕНА": "Вельмі прыгожыя, каб жыць"*** — 16.40, 20.10. "Прынц з Нью-Йорка" — 15.00, 18.30.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Я абяцала, я пайду" — 11.00, 19.05. "Шэльма ў чорным"*** — 12.25, 16.25, 19.35. "Далёкая краіна" (2 с.) — 14.05, 21.15.

"ЭЛЕКТРОН": Мультфільмы (д) — 11.10. "Па краі бездані" — 16.00, 19.40. "Запрашаем у паўналецце" — 13.00, 16.30, 20.20. "Няма дзе схавацца" — 14.40, 18.20. "Народжаны забіваць"*** — 14.00, 18.00, 21.30.

"АВАНГАРД": "Парыжскія свавольніцы"*** — 17.00, 19.00.

"ЗНАМЯ": "Зедэр" ("Галасы з таго свету")** — 16.20. "Народжаны забіваць"*** — 18.20, 20.00.

"УДАРНІК": "Мама" (д) — 14.00. "Прынц з Нью-Йорка" — 15.30, 18.50. "Трыццатага" — знішчыць!" — 17.10.

Шаноўныя чытачы!

"Чырвоная змена" прыносіць прабачэнні за нявыхад нумара ад 23 жніўня, які адбыўся з-за адмовы выдавецтва "Беларускі Дом друку" друкаваць яго па фінансавых прычынах. У бліжэйшы час мы плануем выпусціць дадатковы нумар замест таго, што вы не атрымалі.

Дзяжурны рэдактар НАТАЛЛЯ ПЛЫТКЕВІЧ. Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА.

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.

М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Індэкс 63129. Тыраж 45 000. Зак. 92.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны, маральна-этычнага выхавання – 68-25-93; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел школьнай і студэнцкай моладзі – 68-25-93; аддзел інфармацыі, аглядальнікі – 68-27-21; аглядальнікі – 68-29-26; аддзел ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-27-21, 68-29-45. Факс: 32-21-03.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ